

Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 24 (1701)

П'ятниця, 15 червня 2012 р.

Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

2012 РІК –
РІК СПОРТУ
І ЗДОРОВОГО
СПОСОБУ ЖИТТЯ
В УКРАЇНІ

«ПОЗЛІТАЛИСЯ ДРУЗІ-ТУРИСТИ – РОМАНТИЧНІ НАТУРИ ЗЕМЛІ!»

Віктор Треп'ятко

Віктор Бахаровський

Олена Федорова

Олег Міленкін

Георгій Царевський

У другій декаді травня велотуристи України вперше зібралися на теренах Галичини, серед душевної природи Розточчя, у Жовківському районі Львівської області, щоб засвідчити свою згуртованість, поспілкуватися, помандрувати цікавими маршрутами і домовитися про співпрацю з усіма шанувальниками велотуризму. Кримський регіон представляла команда з чотирьох учасників, знайомством з якими і розпочнеться розповідь про велозліт-2012.

Отже, Віктор Треп'ятко – інструктор 1-ої категорії, суддя першої

категорії, кандидат у майстри спорту, президент клубу «Мусон». Свій перший похід здійснив у 1979 році Арабатською стрілкою.

Віктор Бахаровський – суддя другої категорії, має 2-й спортивний розряд. Перший похід здійснив у 1984 році на Мангуп-Кале.

Георгій Царевський – відроджує діяльність велоклубу в Сімферополі. Перший похід Арабатською стрілкою здійснив у 2008 році. У травні цього року, перед поїздкою на Львівщину, здійснив навчально-тренувальний похід 1-ої категорії складності.

Олена Федорова – учасниця велопоходу по печерних містах Криму у 2011 році.

Кримські велосипедисти поділилися своїми враженнями від перебування у Галичині на Першому відкритому зльоті велотуристів. «Нас врадила гостинність західних українців! Це – в першу чергу! А ще сподобався Львів – справжня музика у камені. Табір, де був штаб велозльоту, розташований у лісі, серед свіжої зелені, у затишку дерев: це справило на нас незабутнє враження! Як і організація веломандрівок до замків, монастирів,

парків Львівщини. А яка була подорож до Крехова, де проходила проща у діючому монастирі! Стільки людей, і серед усіх – ми! А ще – спортивна частина програми, веломарафон, вечірній конкурс туристської пісні біля ватри! Це – просто неймовірно і незабутні хвилини нашої подорожі на Західну Україну!»

Крім запланованої участі у програмі зльоту, кримська команда вже самостійно відвідала дендропарк «Софіївка» в місті Умані.

А тепер – про Перший велозліт більш докладно і розгорнуто. (Продовження на 14-й стор.)

НЕ ПРОСТО
ФУТБОЛ...

АНДРІЙ
ШЕВЧЕНКО:
ЦЕ – ПЕРЕМОГА
НА СЛАВУ
УКРАЇНІ!

стор. 2

НЕ ЗАБУДЬТЕ
ПОМ'ЯНУТИ...

ВІН БУВ
КРИМЧАНИНОМ
З КОЗАЦЬКОЮ
ДУШЕЮ...

стор. 6

МИ ЄСТЬ
НАРОД!

СЛАВА ТОБІ,
ГАМАЛІЮ,
НА ВЕСЬ СВІТ
ВЕЛИКИЙ!

стор. 8

17 ЧЕРВНЯ – ДЕНЬ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

ВОНИ РІДНІ, БО – СЕСТРИ

Надзвичайно шаную працівників вищого медичного ешелону, які координують, контролюють, курирують процес, але, думаю, з Днем медичного працівника їх поздоровлять обов'язково і, можливо, не лише квітами, а ось ті, від чіх золотого серця та нижніх тендітних рук напружимо заложить результат зусиль багатьох фахівців: лікарів, лаборантів, рентгенологів, не кажучи вже про «верхівку айсберга», можуть залишитися поза увагою. Хтось розмірковує приблизно так: їм накажуть старші – нікуди не подіються, а інші, виснажені дорогим лікуванням, просто посоромляться, що нічим не можуть підкріпити своє тепле слово. Отож, і промовчати взагалі. Тому беру на себе відповідальність говорити не лише від свого імені, але і від їхнього теж. Бо знаю, що насправді для хворих медсестра є дуже важливою людиною, і у палатному спілкуванні вона – щонайперша фігурантка. Для хворих важливо абсолютно все: її вдача, вигляд, подробиці її життя, і, звичайно ж, кваліфікація. Втім, їй можуть пробачити багато що, але

тільки не байдужість та зверхність, бо вона ж таки сестра, отже, має бути найріднішою серед інших.

Про Ірину Володимирівну Рабцевич у Республіканській клінічній лікарні ім. Семашка ходили легенди: про те, яка вона розумна, грамотна, акуратна, як вміло виконує медичні маніпуляції і яким би вона була чудовим лікарем, коли б до медичного університету приймали дійсно кращих, а не багатших. Але стати студенткою бюджетного відділення їй так і не вдалося, а про комерційну освіту годі й думати: навіть навчатися у медичному коледжі Ірина мусила вечорами, бо мала дбати про утримання своє і сина, а коли ще зовсім дівчинкою закінчувала медичне училище у далекому Красноярьську, теж поєднувала навчання з роботою санітарки. І це тоді, коли стільки молодих дівчат і жінок хизуються легкими грошима і пускають їх за вітром! Свого часу мені дуже хотілося допомогти Ірині зі вступом до університету, бо усвідомлювала: цим самим допомогла б багатьом людям зберегти та відновити здоров'я, але

так і не напрацювала у цій сфері жодних зв'язків.

— Мені образливо, — каже Ірина, — що 80% людей йде в медицину не за покликанням. Вони і стають бездушними лікарями, які насправді не люблять людей. А я мріяла стати лікарем ще з першого класу: сподівалася в такий спосіб вилікувати бабусю, яка пиячила. Пізніше, десь в четвертому, ця мрія набула більш реалістичного змісту. Я визначилася, що стану хірургом, я і сьогодні хотіла б бути хірургом, бо знаю, маю міцну волю і велике прагнення робити людям добро. Переконана, що якби я була хірургом, то домоглася б, аби операції не залишали після себе таких потворних шрамів. Я й сама такі маю, бо мало медиків, яким би жодного разу не довелося стати пацієнтами.

Ірині боляче згадувати, як після онкологічної операції в сімферопольській лікарні швидкої допомоги їй занесли інфекцію, як вона гнила і, здавалося, цьому не буде кінця. Та знайшлися люди, котрі допомогли їй потрапити до спеціалізованої клініки у Києві. Вже вісімнадцять років, як Ірина здорова, а всім з них не застосує навіть профілактичного лікування.

(Закінчення на 3-й стор.)

КРИМСЬКА СВИТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
Трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта»
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5,
2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1,
тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

ВОЛОДИМИР ЛИТВИН: ЗАКОНОПРОЕКТ КІВАЛОВА-КОЛЕСНІЧЕНКА ПРИЙМАТИ В ЦІЛОМУ НЕ МОЖНА...

До законопроекту про засади державної мовної політики не надійшло жодної поправки при підготовці його до другого читання. Про це в інтерв'ю Першому національному телеканалу повідомив Голова Верховної Ради України Володимир Литвин.
Він нагадав, що такі поправки та пропозиції депутати мають подати до 20 червня. «Поки що немає ще поправок. Я думаю, в останній день вони будуть усі внесені, і їх буде велика кількість», — сказав В. Литвин.

Він висловив сподівання, що дискусія навколо мовного питання буде в подальшому відбуватися більш спокійно.

За словами В. Литвина, питання, які роз'єднують, не варто розглядати у прискореному режимі. «Якби не було цього питання, яке розводиться, яке поляризує і яке розколює, то перед виборами придумали б інше...», — сказав Голова ВР.

Спікер додав, що уважно проаналізував закон про мови в Українській РСР від

1989 року і законопроект про засади державної мовної політики і дійшов висновку, що перший є набагато кращим.

Законопроект про засади державної мовної політики, за словами В. Литвина, розвиває перший закон, однак робить це на шкоду українській мові.

«З точки зору гуманітарної, з точки зору прав людини, можна вести дискусію, що кожна людина має право послуговуватися тією мовою, яку вона вважає своєю рідною. Але якщо брати сукупний підхід, за-

ТИМ ЧАСОМ...

Як повідомив на прес-конференції в Донецьку народний депутат від НУ-НС, член партії «Фронт Змін» Геннадій Москаль, один з авторів скандального мовного законопроекту Вадим Колесніченко, коли був у 90-ті роки депутатом Верховної Ради Криму, розмовляв виключно українською мовою і носив вишиванку!

«Я в 1997 році був направлений на роботу до Криму, були вибори до парламенту автономії... Так пан Колесніченко, сам уродженець Черкаської області, єдиний ходив тоді у парламенті Криму в українській вишитій сорочці і розмовляв виключно українською мовою, що викликало багато негативу. Там хотіли його порвати, як Тузик газету, абсолютно всі депутати парламенту, котрі здебіль-

шого були російськомовними», — розповів Г. Москаль.
При цьому він зазначив, що підтвердити його слова сьогодні може народний депутат з Криму Леонід Грач.

У коментарі *Gazeta.ua* керівник «Комуністичної партії робітників і селян» Леонід Грач підтвердив, що в той час Колесніченко дійсно носив вишиванку... Він просто зрозумів, що тема російської мови може принести йому сьогодні гарні дивіденди, вважає Леонід Грач.

«Таке з людьми, на жаль, відбувається. Це як у фільмі «Весілля в Малинівці» — коли староста села змінив головний убір з червоною зіркою на інший і каже: «Влада змінилася». Це страшне явище, тому що, коли люди коливаються так сильно, це завжди небезпечно», — додав Л. Грач.

жано, що він не дасть користі навіть для мов, які відносять до регіональних меншин. Він принесе збурення і протистояння», — вважає Голова ВР.

Як повідомляє УНІАН, народний депутат від Партії регіонів, один із авторів мовного законопроекту Сергій Ківалов заявив, що законопроект «Про засади державної мовної політики» буде проголосовано у Верховній Раді в другому читанні 19 червня (до слова, у день відповідального футбольного поєдинку між збірними України та Англії). Ківалов навіть не сумнівається, що законопроект пройде друге читання...

ОФІЦІЙНО

ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИСАВ АНТИТЮТЮНОВИЙ ЗАКОН

Президент України Віктор Янукович підписав Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення окремих положень про обмеження місць куріння тютюнових виробів». Про це повідомляє прес-служба Глави держави.

Законом забороняється куріння тютюнових виробів, а також електронних сигарет і кальянів у ліфтах і таксофонах; у приміщеннях і на території закладів охорони здоров'я; у приміщеннях і на території навчальних закладів; на дитячих майданчиках; у приміщеннях і на території спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд та закладів фізичної культури і спорту; у під'їздах житлових будинків; у підземних переходах; у транспорті загального користування, що використовується для перевезення пасажирів; у приміщеннях закладів ресторанного господарства; у приміщеннях об'єктів культурного призначення; у приміщеннях органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших державних установ; на стаціонарно обладнаних зупинках маршрутних транспортних засобів.

Забороняється, крім спеціально відведених для цього місць, куріння тютюнових виробів у приміщеннях підприємств, установ та організацій усіх форм власності; у приміщеннях готелів та аналогічних засобів розміщення громадян; у приміщеннях гуртожитків; в аеропортах та на вокзалах.

Власник, уповноважений ним особи або орендарі відповідних споруд чи окремих приміщень зобов'язані відвести спеціальні місця для куріння, сумарна площа яких не має перевищувати 10% загальної площі відповідної споруди чи приміщення, обладнані витяжною вентиляцією чи іншими засобами для видалення тютюнового диму.

Обмеження щодо споживання тютюнових виробів і відповідальність за їхнє порушення встановлюються Законом «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення».

Закон набирає чинності через шість місяців з дня його опублікування, крім деяких положень, які набирають чинності з дня, наступного за днем опублікування цього закону.

Як повідомлялося раніше, Верховна Рада України ухвалила цей закон 24 травня.

АНДРІЙ ШЕВЧЕНКО: ЦЕ – ПЕРЕМОГА НА СЛАВУ УКРАЇНІ!

Національна збірна України з футболу у своєму дебютному поєдинку чемпіонату Європи-2012 у понеділок здобула волюву перемогу над командою Швеції — 2:1 (0:0).

На гол Златана Ібрагімовича, який вразив ворота Андрія П'ятова на 52-й хвилині, «повітряним» дублем відповів капітан господарів Євро-2012 Андрій Шевченко (55, 62). Перший матч групи D на «Донбас Арені» у Донецьку між збірними Франції та Англії завершився внічию 1:1. Турнірне становище: Україна — 3 очки, Англія — 1, Франція — 1, Швеція — 0.
Наступний поєдинок підготують 15 червня у Донецьку проти французів.

Виграш збірної України у першому матчі чемпіонату Євро-2012 в команді Швеції (2:1) автор двох м'ячів у ворота суперників Андрій Шевченко назвав перемогою на славу України.

«Сьогоднішній успіх для мене — прекрасний сон. Я дуже щасливий, про краще не міг і мріяти. Це — перемога на славу Україні. Втім, цей виграш не повинен запамо-

рочити голову. Ми маємо «забути» його і готуватися до наступних матчів.

Я сьогодні помолодшав на десять років. Хочу подякувати всім людям, які вірили в мене і працювали зі мною, коли я мав проблеми з коліном і спиною. Сьогодні я у відмінній формі», — сказав форвард.

В автомобілістів Сімферополя після перемоги збірної України над шведською збірною у рамках Євро-2012 стала популярною національна символіка. Про це зі столиці Автономної Республіки Крим повідомляє кореспондент УКРІНФОРМУ.

Багато автомобілів, що рухаються сімферопольськими вулицями, прикрашені синьо-жовтими українськими прапорами. Водії кажуть, що таким чином відзначають успішний старт національної збірної України на Євро-2012.

Перемога збірної України з футболу у матчі зі збірною Швеції сприяє підвищенню гордості українців за свою країну. Про це російський спортивний портал Sports.ru

у своїй статті «Євро-2012. Коли радість на всіх одна».

«Шведів жаліли, обіцяли підтримати їх у матчах з англійцями й французами, і жодної агресії не було й близько. Це був саме той матч і той випадок, коли хочеться тільки радіти життю і пишатися тим, що ти — українець», — пише російський спортивний портал.

«Бідні шведи» змушені були пройти своїм сумним маршрутом зі стадіону на Майдан, а їм назустріч сунув абсолютно збожеволілий від щастя натовп з фан-зони, який переконав їх у тому, що українці далеко не такі похмурі, як їм здалося спочатку. «Час від часу хтось пускався у танок, енергетика була такою, що все навколо буквально вібувало», — зазначається у статті.

Sports.ru підкреслив також високий рівень підготовки «Євро-2012» українською стороною. «Життя дає надто мало приводів для цього, тому ця перемога і цей турнір, який поки що проходить на відмінному рівні як з точки зору футболу, так і організації, можуть стати чимось набагато більш важливим, ніж усі політичні «революції» разом

ВОНИ РІДНІ, БО — СЕСТРИ

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

— А пам'ятаєте медсестру Таню? — запитує Ірина. — Вона вже давно померла від раку. Її п'ятнадцять років не оглядав гінеколог, і про хворобу довідалися запізно...

Хоча медики щороку мають проходити профогляд, та багато хто за певну суму просто збирає підписи. Так робила і Таня, молода, квітуча жінка. Так робила колись і моя тітка, яка теж заплатила за це дуже дорогою ціною. Та на чужих помилках чомусь ніхто не поспішає навчатися. А одна з причин в тому, що, оглядаючи жінку, не кожен лікар буває достатньо делікатним і ввічливим, він може гримнути, може дозволити собі недоречно зауваження, й наступного разу жінка вже спробує уникнути неприємних моментів...

А ось для Ірини медицина та людське здоров'я — це святе.

— Я і власному синові не дозволила вступати до медуніверситету, — дивує мене вона. — Не можна йому йти в медицину, бо це — не його. Я дуже боюся у цій сфері випадкових людей, навіть якщо б такою людиною став мій Денис. Але він дослухався до мене і працює тепер в СБУ та навчається на психолога.

Серед легенд, які поширювалися в колі пацієнтів неврологічного відділення лікарні ім. Семашка, — і період Ірининою праці в реанімації Луговської лікарні.

Що таке реанімація — знаю не за чутками, поміж життям і смертю провела там чотири дні. Запам'яталося, як працювали медсестри, а особливо — няні. Бо лежить така собі людина — не людина, швидше, овоч, з трубками в усіх отворах, в які постійно щось тече і звідки постійно витікає, вона, якщо і не спить, то мало що розуміє під впливом наркотиків, і їй треба лікувати, доглядати, мити до «блиску», бо стерильність — невід'ємна вимога цього відділення, а хворого і повернути не можна, і пересунути.

Часто згадую няню, мою однолітку, колишню працівницю тельєводу, вона не матюкалася і не курила, як її зміниці, працювала мовчки, ретельно, не кривилася і не відвертала носа в пікантних ситуаціях, нібито цим займалася все життя. Й досі дивуюся їй: оце так людинолюбст-

во, цьому не навчишся, з цим треба народитися!

На моє прохання Ірина пригадує ситуації з періоду її роботи в реанімації, які особливо запам'яталися. А починає так:

— Це дійсно пекельна праця, бо всі, кого там тримають, — на межі. Особливо боляче усвідомлювати, що іноді помирають ті, кого можна було б врятувати. І життя цих людей залежало від сумлінності медпрацівників. Емоційно все це переживати дуже тяжко. Одного разу впродовж мого чергування з реанімації винесли вісім небіжчиків. Троє людей постраждали на роботі під час будівництва, їх привалило плитою, і всі вони майже одразу ж померли. Двоє, чоловік і жінка кримськотатарської національності, отруїлися оцтовою есенцією, це була якась історія, пов'язана з коханням. Обоє вони померли того ж дня. Померли шістнадцятирічний хлопчик, вражений електричним струмом, і ще двоє людей. Пам'ятаю і жінку, якій сім разів за ніч «заходили» серце, бо воно зупинилося. Жива і тепер, добре почуватися. Мені довелося побувати у медичних закладах Ізраїлю та Великобританії. Там зовсім інший підхід до лікування. Він базується на ідеальному догляді за хворим, якого у нас після реанімації переводять у загальну палату, і він одразу ж мусить робити все те, що роблять інші. Ніколи не забуду, як сама після операції не могла допроситися судна, поки не дала рубля. За кордоном люди чемні, сумлінні, вони не крадуть і взагалі не залежать від грошей. Можливо, не в останню чергу тому, що робота медпрацівника там оплачується гідно, у тому числі, і середнього медичного персоналу.

Зарплата у Ірини — 1200 грн., такою вона була у РКЛ ім. Семашка, така й зараз, хоча вже близько двох років працює Ірина в престижній офіційно платній Університетській клініці. Головна перевага нинішньої роботи — в умовах праці. Тут суворо дотримуються санітарно-епідемічного режиму, колеги не галасливі, ввічливі (ще б пак, відбирали найкращі!), майже немає черг, хворому надається кожним максимум уваги. Ірині подобається й те, що все тут по-чесному: немає багатих і бідних, кожен платить

по квитанції за однакову послугу однакову суму. Скажімо, внутрішньом'язовий укол — 15 грн., внутрішньовенний — 35. Але призначення лікарів можна виконувати де завгодно і заощадити гроші. Люди забезпечені до таких комбінацій не вдаються — вони одразу ж усвідомлюють: Ірина Рабцевич голкою володіє віртуозно, для неї не обов'язково навіть бачити вену — знання з анатомії дозволяють натрапити на неї й так. Ірина, перша і єдина у практиці існування цього закладу, робить також ін'єкції дітям.

Та особливо подобаються їй умови місцевого стаціонару, що розміщається на 2-4 поверхах, два з яких належать хірургії і один — терапії (це ендокринно-метаболічне відділення). В палатах — гаряча вода, душ, кондиціонери, холодильники. Хворим надається триразове харчування з кількох страв. І все це — лише за 150 грн., що вносяться у фонд лікарні під час прийняття хворого. Воно й дійсно було б вигідно, якби не оті 150-350 гривень, які треба викласти всього за десять ін'єкцій без вартості ліків. А ті, хто не лікується, тут і не лежать.

Тож людям дійсно краще, мабуть, переходити на профілактичні заходи, як це радить Ірина. Хоча із них теж «безкоштовні» тільки біг, а за фітнес і вправи у тренажерному залі доведеться платити. Але ж і це не гарантія збереження здоров'я. Треба ще,

як мінімум, навчитися уникати стресів або ж реагувати на стресові ситуації якомога спокійніше. І не виносити свої робочі проблеми з кабінету.

На моє запитання, чого б вона хотіла від життя в майбутньому, Ірина відповіла:

— Хотіла б, щоб менше хворіли люди, щоб лікували їх без припинення та болю, і для цього були належні умови, як в Університетській клініці: все одноразове, замість багатьох аналізів — тести. Я дуже люблю свою роботу, і, якби довелося розпочати життя з початку, теж обрала б її. Можливо, воно і на краще, що я не стала хірургом, бо тоді б поринула в роботу з головою і, ймовірно, практично відмовилася б від особистого життя.

А так у неї все добре. Самотужки виростивши сина, рік тому жінка вдруге вийшла заміж. А те, що Ірина не стала хірургом, проблема передовсім не її, а наша, тих, хто на операційному столі віддає своє життя в ненадійні руки. Це також проблема тих, хто насправді, а не на словах, хоче добра вітчизняній медицині, бо добро це — здоров'я і довголіття кожного з нас.

Тож з професійним святом вас, дорога Ірино Володимирівно! Хочеться у вашій особі привітати увесь середній (але не посередній!) медичний персонал. Спасибі, що обрали цю нелегку, відповідальну і, по суті, волонтерську професію, що терпите нас, з характерами, зіпсованими хворобами та безгрошів'ям. І нехай ті, хто координує, контролює і курирує, не забувають про наших «сестер» і «братів», які іноді замінюють нам справжніх.

Тамара СОЛОВЕЙ

З НАГОДИ ДНЯ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

12 червня в Кримському академічному російському драматичному театрі ім. М. Горького відбулося урочисте зібрання з нагоди Дня медичного працівника.

У заході взяли участь Постійний Представник Президента України в АР Крим Віктор Плакіда, голова Ради

міністрів автономії Анатолій Могильов, перший заступник спікера кримського парламенту Сергій Долич, члени депутатського корпусу, Митрополит Сімферопольський і Кримський Лазар, представники міністерств відомств, Федерації незалежних профспілок Криму, працівники медичної сфери.

Звертаючись до присутніх, Віктор Плакіда зазначив, що без перебільшення це свято є всенародним, тому що його відзначатимуть десятки тисяч людей.

На його думку, розвиток медичної науки в Криму унікальний тим, що безцінний досвід таких видатних корифеїв медицини як Микола Пирогов, Сергій Боткін, святитель Лука, знаходить своє продовження в щоденній добросовісній роботі нинішнього покоління медичних працівників.

Від імені Представництва Президента України в АР Крим Віктор Плакіда привітав працівників сфери охорони здоров'я з професійним святом, висловив вдячність за благородну працю, високий професіоналізм і вручив почесні відзнаки Представництва.

В рамках урочистого заходу відбувся святковий концерт.

Прес-служба Постійного Представника Президента України в АР Крим

В УКРАЇНІ СТАРТУВАВ ПРОЕКТ З ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН НА ЛІКИ

В Україні 1 червня стартував проект з контролю над цінами на ліки для хворих на гіпертонічну хворобу, а з 1 вересня почне діяти механізм реімбурсації, повідомила віце-прем'єр, міністр охорони здоров'я Раїса Богатирьова.

«Зараз, поки йде пілотний проект, ми маємо посилити його інформаційний супровід, повинні обговорювати його для того, щоб у підсумку визначитися, яку модель охорони здоров'я ми будемо розвивати... Чи будемо йти таким шляхом — державного регулювання, реімбурсації, або ж будемо впроваджувати медичне страхування», — сказала Р. Богатирьова під час виступу на розширеному засіданні Колегії МОЗ у Вінниці.

Головний терапевт МОЗ Василь Нетяженко заявив, що за дорученням міністерства була створена спеціальна програма з інформаційного супроводу впровадження реімбурсації. «Ми разом з фахівцями проводимо роз'яснювальну роботу, запрошуємо засоби масової інформації, в кожному регіоні зроблено фільм з роз'яснювальною роботою, який буде демонструватися на екранах місцевого телебачення», — зазначив він.

За словами В. Нетяженка, мета проекту — підвищити економічну доступність лікарських засобів для соціально незахищених хворих на гіпертонічну хворобу. «Тому що на 46 мільйонів нашого населення 11 млн. страждають на гіпертонічну хворобу. Щороку ми реєструємо від 105 до 110 тисяч хворих з ішемічними атаками, інсультами. Ми реєструємо близько 50-55 тисяч хворих з гострим інфарктом міокарда. Летальність у цих групах хворих, на жаль, залишається високою», — зазначив він.

Головний терапевт Міністерства охорони здоров'я також повідомив, що тільки 63% гіпертоніків знають про те, що вони хворі, всього 40% починають лікуватися і лише 14% продовжують лікування протягом року.

Інтерфакс-Україна

ДІАГНОЗ — МОЛОДИЙ?

25% української молоді вживали наркотики, а кількість молодих людей віком 15-17 років, які вживали алкогольні напої хоча б раз протягом життя, сягає 87%. Основними місцями, де можна придбати наркотики, є дискотеки та бари. Як повідомили УНІАН у Міністерстві охорони здоров'я України, про це свідчать результати дослідження «Європейське опитування учнівської молоді щодо вживання алкоголю та наркотиків» (ESPAD).

У ході дослідження впродовж 1995-2011 років у 36 країнах Європи, зокрема й в Україні, опитували учнівську молоддь щодо тютюнокуріння, вживання алкоголю та наркотиків.

Результати дослідження презентували у Києві представники Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).

Ці результати свідчать, що кількість молодих людей віком 15-17 років, які вживали алкогольні напої хоча б раз протягом життя, сягає 87%, а перша спроба будь-яких алкогольних напоїв відбувається у віці 13 років або раніше.

Найбільш вживаними наркотиками залишаються марихуана чи гашиш — 12% учнівської молоді вживали марихуану хоча б один раз. 3% опитаних вживали екстазі та мали досвід вживання «курільних» сумішей. Перша спроба вживання марихуани або гашишу відбулася для 2% у 13 років або раніше, а для 5% — до 15 років.

Важливо, що 11% підлітків вважають, що можна легко дістати марихуану або гашиш (серед хлопців — 15%, серед дівчат — 8%). 16% серед хлопців та 12% серед дівчат повідомили про те, що 1-2 рази мали можливість спробувати марихуану або гашиш, але не скористалися нею (у 2007 р. таких було 34% серед хлопців та 23% серед дівчат).

Дослідження виявило, що основними місцями, де можна придбати марихуану та гашиш, є дискотеки та бари, на другому місці — «точки» на вулиці або в парках, на третьому місці — вдома у торговців наркотиками, на четвертому — замовити через Інтернет, на п'ятому — навчальний заклад.

Результати свідчать, що рівень поширення вживання марихуани або гашишу серед учнівської молоді віком 15-16 років, після періоду зростання з 1995 р. до 2003 р. змінив своє спрямування на зниження, яке було зафіксовано в 2007 р. та закріплено за даними 2011 р. Якщо у 2003 році 29% хлопців і 12% дівчат повідомили про вживання будь-якого наркотику протягом життя, то у 2011 р. ці частки зменшилися відповідно до 18% та 8%.

* * *

Соціологічне опитування 5-ої хвилі (попередні пройшли в Україні у 1995, 1999, 2003, 2007 та 2011 роках) в межах проекту «Європейське опитування учнівської молоді щодо вживання алкоголю та наркотиків» (ESPAD) було проведено серед 7702 учнів/студентів (3355 хлопців та 4157 дівчат) віком 15-17 років сільських та міських загальноосвітніх середніх шкіл, ПТНЗ та ВНЗ I-II та III-IV рівнів акредитації.

Дослідження було проведено Українським інститутом соціальних досліджень ім. Олександра Яременка за підтримки ЮНІСЕФ в Україні, в рамках відповідного міжнародного проекту, здійсненого у 36 країнах Європи.

НЕ МАРНО ПРОЖИТІ ЛІТА

Кожна людина — це особистість, творець історії, сучасний свідок епохи, який своїми вчинками рік за роком, крок за кроком розбудовує державу, робить сильний внесок, аби прийдешнім поколінням жилося краще. І кожен заслугоує на те, аби його історія була почута.

Володимир Борейко народився у важкі воєнні роки у селі Кібличі Гайсинського району Вінницької області. Кмітливий хлопча у шість років батьки разом зі старшими сусідськими хлопчиками віддали до школи. Після закінчення десяти класів вирішив не продовжувати далі навчання, а працювати. Розпочав першу сторінку трудової книжки записом обліковця рілничої бригади. Особливо важко доводилося юнакові під час збирання цукрових буряків, адже Вінниччину здавна вважали «цукровим донбасом», тому вирощенню цієї культури приділяли найбільше уваги. Тоді у бригаді було 8 ланок і збирали від 200 до 360 ц з га. Юнак заробив 120 трудоводнів, почувався рівноправним членом сім'ї, бо мама зробила 170. А коли поля вкривалися сніговою ковдрою, працював слюсарем в автогаражі. Та з приходом весни знову — у поле. Ніякої роботи не боявся Володя, навіть був помічником тракториста. У наставника Івана Петровича Грабового (по вулиці Іван Олійник) ловив кожне слово, саме він навчав премудростям во-

діння залізного коня. А він, молодий, рвучко, з ентузіазмом брався до усякого діла. Закінчився його досвід тракториста операцією у районній лікарні. Більше у тракторну бригаду не повернувся. Та без роботи не сиділося — влітку юнак уже працював в олійні.

Якось на канікули приїхали односельчани курсанти автотракторного училища Володя Вудвуд і Іван Цвігун, які і переконали хлопця йти навчатися у військове училище. І вже у 1960 році — він студент Челябінського автотракторного училища.

Навчання після сільської школи давалося хлопчині нелегко, особливо теоретична механіка, де симпатична викладачка Голубицька щоразу гарно вималювала українцю «2». Надзвичайно важко давалася термінологія російською мовою, та соромно було перед односельцями, які закінчили цей навчальний заклад на відмінно, отож тягнувся з усіх сил, аби не було соромно батькам, братам і сестрам на рідній землі.

Після відбою нишком разом із сусідами по казармі осетином Долотом Кулаєвим та росіянином Володимиром Стрільковим знову сідали за підручники, щоб дочити невивчене. Вже перше півріччя закінчив без трійок. А перший курс — взагалі на «5». З гордістю поїхав у рідний Кіблич. Відпустка пролетіла досить швидко. З кожним роком навчатися ставало

все цікавіше й цікавіше.

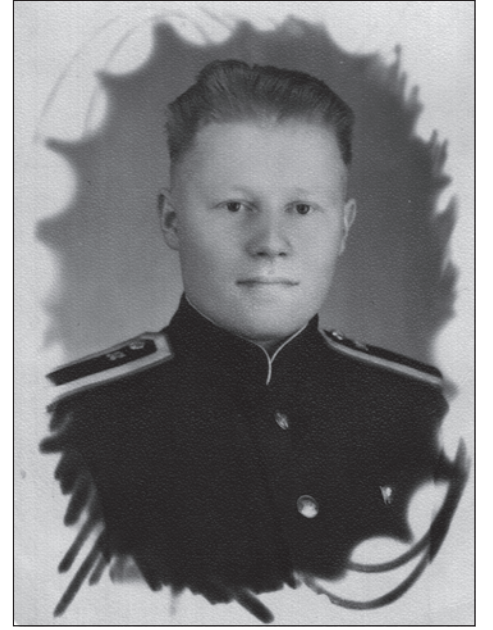
У той рік на Челябінщині дозрів гарний урожай, і 70 курсантів училища разом із Борейком вирушили водіями піднімати сільське господарство. Адже у часи Радянського Союзу вважалося, що саме комсорг має бути гідним прикладом іншим студентам. Радгосп, куди привезли студентів, взяв додатково 4 автомобілі. Водії, як правило, працювали цілодобово. Лише порали одну роботу — відразу знаходилася інша.

Так непомітно минув час навчання на третьому курсі, а за ним довелося вибрати місце служби. І пролягла життєва стега молодого кібличанина у Німеччину.

Гордо повернувся у рідне село лейтенант-автомобіліст. За парубка раділа уся родина, особливо сестричка Аня, яка завжди була поруч з братиком, одягненим у військову форму. У рідному Кібличі зустрівся зі своєю майбутньою дружиною. І хоча звістку, що син одружується, батько сприйняв без великого захоплення, але Володимир категорично заявив, що іншої нареченої собі не шукатиме. Весілля відгуляли у селі по-українськи, за всіма народними традиціями і звичаями. Про що свідчать численні фотографії. Старший син народився у 1966 році, його зареєстрували у консульстві в Потсдамі.

З трепетом у серці вперше перетинав німецький кордон. Нарешті пересильний пункт і місце призначення — Куммерсдорф Гут, автомобільний клуб. Навчальний батальйон — командир взводу. Потім був призначений командиром взводу навчальних машин, заступником командира роти з технічної частини — все це за 6 років служби. І зародилася у В. Борейка ідея продовжувати навчання. Вже у 1969 році, після Німеччини, його було зараховано слухачем автомобільного факультету. Чому слухач? Якщо держава платила на той час молодому офіцеру 246 крб., то який же це студент. Він просто навчався у власних інтересах, а держава готувала фахівця — військового інженера-механіка. Майбутній інженер повинен уміти вести розрахунки. Йому це подобалося, і молодий чоловік вчасно виконував усі завдання. Закінчив навчання у 1973 році і був призначений головним інженером автомобільного заводу в Ярославлі, але потрапив головним інженером у 778 АР-ЗОДБО міста Бендери. Саме тоді подавав Бог молодому подружжю і другого сина Олега.

... Одеса зустріла В. Борейка нічною прохолодою. Найперше, що впало у вічі, — своєрідні дахи. Залишивши на квартирі

валізу, він подався до штабу округу. Став інспектором автослужби округу. Зарекомендував себе непогано, і подальша служба пройшла при штабі округу — з відрядженням до Афганістану радником начальника відділу забезпечення. Там за короткий час пройшов неабияку школу життя, загартувався духовно, нагороджений орденом. Повернувшись, вже і на життя, і на проблеми дивився інакше. Далі служив начальником відділу кадрів ГЛАВТУ МО. І хоча була можливість працювати на кафедрі автомобільного училища, але Володимир Борейко жадав тільки служби у лавах армії, роботи авторитетної й улюбленої. Службу Володимир Васильович закінчив у званні полковника.

Зараз він — на заслуженому відпочинку. Його портрет і досі прикрашає стіни рідної Кіблицької школи, ним гордяться односельчани, знають його як шановану, добру людину. На жаль, нікому із синів так і не передалася його любов до військової служби, але він, незважаючи на свій поважний вік, а цьогоріч став на поріг 70-річчя, тепло згадує ці незабутні дні, своє нелегке життя, в якому повсякчас ізмалечку доводилося віддаватися до останку державі, праці, людям. Саме такі, як Володимир Васильович, з його невтомним бажанням досягати поставленої мети, повинні сьогодні слугувати гідним прикладом для прийдешніх поколінь.

Людмила КЛІМОВИЧ

Одеса — Кіблич

ПРОЗА ЖИТТЯ

Запах свіжоспеченого хліба до цього часу переслідує 70-річну кам'ячанку Наталію Семенівну Мірошніченко. Жінка добре пам'ятає післявоєнні роки. Щонеділі разом із сім'єю вона ходила на базар. Щоб продати те, що могли зібрати за тиждень, — десяток крашанок, огірки, картоплю, квасоло.

Тільки-но заходили на базар, як перед очима на дерев'яних примітивних прилавках лежали пухкі білі паляниці, рум'яні булочки, саморобні цукерки в червоних у білу смужку обгортках, льодяники. У дівчинки перехоплювало подих від тієї смакоти, дивовижного запаху.

Хлібину розрізали на четвертини. Навіть невеликі скибки. Пекли ці смачні вироби вправні господині, у магазинах нічого цього не було.

Мати купувала кусень хліба, і дівчинка підставляла долоньку, щоб на землю не впала жодна крихітка. Це було справжнє свято.

А ще вони купували чвертку олії. Щоб її вистачило на тижнів два. Соняшникова олія була дорога. Тому переважно споживали рижіву, рапсову. Вдосталь було риб'ячого жиру. Від нього на базарі стояв специфічний запах, і Наталочка тягла матір подалі, туди, де так пахне хлібом чи соняшниковою олією. Рот наповнювався слиною, а очі матері — слізьми.

Пам'ятає баба Наталка і хрущовські часи. За хлібом займали черги з ночі. Пекли його з куку-

рудзяного борошна. З'їси шматочок — і, здається, тирси наївся.

— Аж не віриться, що таке довелося пережити, — каже Наталія Семенівна. — Завжди мріяла досхочу наїстися хліба отого, базарного, що продавали спекулянти. Думала, виросту, вийду заміж і пектиму хліб, булочки і їстиму їх зі свіжим салом, борщем, соняшниковою олією.

Згодом Наталка вийшла заміж, народила двох чудових дочок, навчилася пекти хліб. До цього

Пригадає Наталія Семенівна, як її дочка, приїхавши в гості, привезла з Португалії гостинці. Покуштувала їх старенька і скрушно похитала головою: куди їм до наших, українських, і як там їх люди споживають.

— Дочко, може, вже дома залишишся, досить вже їздити по закордоннях. Он синок стає дорослий, йому око материнське потрібне, ласка, — каже жінка.

— Мамо, а як житимемо, — сумно відповідає Ірина, — роботи тут

КУСЕНЬ ХЛІБА

часу не дозволяє нікому викидати навіть крихти, змете їх зі столу і вкине до рота. І не тому, що голодна чи жадна. Просто знає ціну шматку хліба.

Пізніше ніби й гроші водилися, була постійна робота, вчасна зарплата, та в магазинах — повний дефіцит будь-яких товарів. Характерною ознакою того часу були черги. За ковбасою, вершковим маслом їздили в Київ, інші міста. Популярними тоді були автобусні туристичні маршрути вихідного дня. Замість екскурсій люди робили набіги на міські магазини й кілограмами скуповували продовольчі товари. Заздрили яскравим імпортованим упаковкам.

— Хто міг подумати, що і в наших магазинах буде предостатньо різних товарів, — каже жінка, — та люди їх купують не дуже охоче через високі ціни і низьку якість.

немає. Син незабаром школу закінчить, а там десь навчатиметься. Гроші ж потрібні. Та й хату ремонтувати треба.

Обнялися мати з дочкою. Діти ж житимемо нарізно? Коли закінчиться це заробітчанство? Не бачила, як син виріс, привезла минулого року йому одяг, а він малим виявився. Як же не хочеться їхати у чужий край, поневірятись по кутках! Має вищу освіту, а працює служницею у португальській сім'ї. І все задля того, щоб заробити копійчину.

Іра тяжко зітхнула. А перед очима промайнула картина, як вона сім років тому поїхала до Португалії у пошуках долі. З чоловіком розлучилась. Роботи за фахом не знайшла. За порадою знайомої поїхала у світ широкий. Сина залишила на бабусю.

Як же їй важко було, особливо у перший рік поневірян. Утримувало тільки те, що потрібні

гроші, щоб рідним хоч трішки легше жилося. А серце щоднини рвалося додому.

— Думаю, що попрацюю ще кілька місяців і повернуся до сина, мами, — каже Ірина. — Роки швидко спливають, а я не бачу найрідніших. Як же це важко. Син відкає від мене, дорослішає. А я не можу забезпечити щасливу долю своїй дитині.

— Пам'ятаю, як моя мама мені говорила, що ладна все віддати, лишень би її дітям жилося легше, — продовжує Наталія Семенівна. — Ці ж слова говорила своїй мамі і бабусю. Про це мріяла і я. Нам, нашим батькам кров'ю і потом доводилося заробляти на шматок хліба.

Наталія Семенівна завважила, що останнім часом ніби легше й вільніше живеться. Люди стали розкутішими, цивілізованішими. Відчувається вільний дух свободи. Але зростають матеріальні

потреби. Нікому не хочеться жити так, як учора. От і намагаються вкладати копійчину в облаштування житла, модний одяг, примітивний відпочинок.

Щоб досягти такого рівня життя, потрібні гроші. А їх катастрофічно не вистачає. Тільки-но вирішиш одну проблему, з'являється інша. Клопоту додає зростання цін на продукти харчування, комунальні послуги. Ніби у зачарованому колі.

— Що ти думаєш з цього приводу? — запитує у Віталія, онука Наталії Семенівни.

— Хоча моя бабуся й найкраща з усіх жінок, яких я знаю, але мені не вистачає мами. Всім необхідним я забезпечений. У багатьох моїх однолітків батьки теж на заробітках. І це для нас, їхніх дітей, звичайне явище. Але все це ненормально. Діти й батьки повинні бути разом. Я б не хотів жити за кордоном, — продовжує Віталій, — тривалий час не бачитися з рідними — це важко й гірко. Хочеться вірити, що часи зміняться, моєму поколінню знайдеться робота вдома, нам не доведеться заробляти на шматок хліба у чужім краю. Переконаний, що будемо потрібні своїй країні, народу.

Ось така оптимістична думка представника молодого покоління налаштує на не менш оптимістичні, але філософські роздуми: Україна відродиться, сьогоднішні будні стануть однією із сторінок нашої історії. Так повинно статися.

Валентина КОПИЦЯ

м. Кам'янка на Черкащині

ПАВЛО ТИЧИНА – ЛИЦАР РІДНОЇ МОВИ

П. Г. Тичина — міністр освіти Української РСР. 1946 р.

своєї галузі. Павлу Григоровичу було запропоновано висвітлити розквіт української культури і мови. Тільки-но прозвучала така настанова — змарнілий і виснажений життям Тичина несподівано для всіх різко підвівся з місця, гримнувши кулаком по столу. Схвилювано і гнівно поет почав говорити про дійсний стан національної культури і рідної мови. Присоромивши партійця, він пояснив йому, що справжній розквіт української мови настане тоді, коли вона лунатиме повсюдно: в навчальних закладах, на підприємствах, в установах, на вулицях, у домівках українців. Павло Григорович рішуче відмовився виконувати «почесне» доручення, що згодом відгукнулося йому під час відзначення 75-річного ювілею.

Не можна обійти увагою і те, що наш поет був яскравим уособленням незаперечної істини: лише відданий патріот своєї Батьківщини здатен розуміти і шанувати інші народи й культури. Тичина знав близько 20 іноземних мов, перекладав із 39 літератур народів світу, мав серед своїх друзів азербайджанців, башкирів, білорусів, болгар, вірменів, грузинів, латишів, литовців, кримських татар, поляків, росіян, словаків, таджиків, чехів, чувашів... Взірцем для багатьох сучасних принципів російськомовних громадян України могло б стати перебування Павла Григоровича в евакуації під час Другої світової війни. Приїхавши до Башкортостану, поет з перших днів студіює підручник башкирської мови, вивчає історію, культуру, літературу корінного народу. Поволі Тичина не лише опанував башкирську мову, а й написав ґрунтовне наукове дослідження про класика башкирської літератури «Патріотизм у творчості Мажита Гафури», предметом його перекладацької роботи стали твори поетів Башкортостану. Як високоінтелектуальна й інтелігентна людина Тичина і в думці не міг допустити, щоб жити на землі народу, який надав тобї притулок, по землі якого ти ходиш, який тебе годувє, і нехтувати його традиціями, культурою, мовою.

Певна річ, далеко не завжди поет міг відкрито висловлювати свої погляди. Доводилося давати данину імперській владі, писати твори на замовлення, сумнозвісні вірші-«паровози», які «тягли» за собою поетичну збірку до виходу у світ. Але, як тепер з'ясовується, не все те, що ми читаємо у Тичини, й справді ним написане. Адже його вірші нерідко редагувалися, а до його статей та промов при публікаціях додавалися цілі речення і навіть абзаци (зрозуміло, якого змісту). Та в серці Павло Григорович завжди плевав українську національну ідею. Національні почуття він називав святими, Україну — матір'ю, свій народ — любим, рідну мову — сонцем і зброєю. А нас усіх закликав: «Ніколи не треба забувати: до якого народу належимо».

Григорій ДОНЕЦЬ,
головний зберігач фондів Літературно-меморіального музею-квартири П. Г. Тичини в м. Києві

му українцям Канади, поет з гордістю проголошує:

Ми зберегли тебе,

*українська мово,
щоб лютий ворог не поранив.
Твоє, Тарасе, гнівне слово
взяли ми в бій проти тиранії.*

У поемі «Степаніда Виштак в гостях у вихованців дитячого будинку» від імені юного покоління звучать прекрасні в своєму патріотичному пориванні слова:

Слався, рідна Україно,

*наша земле золота...
Хай розквітне веселково
у невиданій красі
наша мово калиново,
наше сонце у росі.
Нашу справу величаво
осіяємо вогнем,
наше слово, нашу славу
ми в майбутнє понесем...*

Перечитуючи тогочасну публіцистику Павла Тичини, раз по раз натрапляємо на докази того, як близько він приймав до серця проблеми, пов'язані з українською мовою. Наприклад, виголошуючи вступне слово на вечорі, присвячену ювілею Костянтина Ушинського, Павло Григорович цитує вислів великого педагога: «Коли зникне народна мова, народу нема вже більше». А далі нагадує, що Ушинський неодноразово обстоював навчання у школах в Україні українською мовою.

В іншому виступі, про Яна Амоса Коменського, акцентує увагу на його теорії про визначальну роль рідної мови в освіті й шкідливість асиміляції, ніби пропонуючи керівній партії зів'язати вчення геніального ученого із ситуацією в Україні.

Прикметним у цьому відношенні є інтерв'ю Тичини часопису «Прапор». На запитання про ставлення до нав'язуваної тенденції уподібнення літературі і мов народів СРСР, поет обурено відповів: «Кажете, мови уподібняться?! Як же це?.. Це ж різні мови, з різним внутрішнім складом, фонетикою, морфологією, синтаксисом. Мови — це не друкарські машинки, де можна міняти алфавіти й шрифти. Це ж — надзвичайно складні речі...»

Між іншим, Павло Григорович у питанні рідної мови не страждав малоросійською меншовартістю і, на відміну від тодішніх мовознавців (та й, на жаль, деяких сьгоднішніх), усвідомлював давність української мови і наявність письма в українців «ще задовго до прийняття ними християнства». Зокрема, він посилався на трактат «Про письменника кінця IX — початку X століття Храбра Чорноризя, якого, до речі, називав «староруським ченцем» (очевидно, маючи на це підстави).

В останній рік життя, перебуваючи на лікарняному ліжку, Павло Тичина підписує до друку статтю «Квітні, мово наша рідна». Згадавши, як «багато, дуже багато жорстоких літ і віків пережила наша рідна, наша невмируща мово, муж-

ньо перенісши і витерпівши всіляку брехню і наругу», автор пишається своїм народом, «найталановитішим, найдотепнішим мовотворцем», і рідною мовою, «багатогранно багатою і культурною». З полум'яним синівським почуттям поет пише про мовний скарб українського народу: «Наша мово — як чарівна пісня, що вміщує в себе і палку любов до Вітчизни, і ярий гнів до ворогів, і волелюбні думи народні, і ніжні запахи рідної землі». На завершення статті поет звертається до письменників і, по суті, до сумління всіх українців: «Мово чудову, глибинне і пружне слово, немов гостру зброю, дав нам народ. Дав цю мову і наказав пильно, свято оберігати її чистоту, збагачувати і відшліфовувати до блиску, до гостроти різючої...» Фактично, це своєрідний заповіт геніального сина України.

Чимало свідчень про Павла Тичину як великого знавця і охоронця рідної мови знаходимо у спогадах його сучасників. Найперше, привертає уваго його невтомна діяльність, спрямована на виховання письменницької зміни. Він був чуйним і вимогливим наставником для кількох поколінь українських поетів, плевав кожен талант, надавав посильну допомогу не лише як літературний порадник, а й добивався поліпшення побутових умов, підтримував фінансово. А все це сприяло розвитку українського письменства, а отже, і рідної мови. До прикладу, Станіслав Тельнюк наводить промовисте свідчення тичинівського мовного виховання, коли до Павла Григоровича завітав молодий поет і журналіст, щоб погодити один газетний матеріал. Зайшов, як він вважав, на п'ять хвилин, а вийшов через кілька годин, одержавши такий урок стилістики й культури мови, що запам'ятав на все життя.

«За всяку ціну бережить і поважайте свою мову», — закликав молодих українських письменників Павло Тичина. І сам, бездоганно володіючи рідною мовою, впродовж усього життя студіював найрізноманітнішу літературу з українського літературознавства. Про це свідчить, зокрема, його особиста бібліотека, в якій зібрано сотні різногалузевих лінгвістичних праць — від багатомовних словників до періодичних видань — і серед них твори таких видатних українських мовознавців, як А. Кримського, І. Огієнка, В. Сімовича, О. Синявського, Г. Голоскевича, О. Курило, Є. Тимченка, В. Ганцова, Л. Булаховського та інших.

Поліглот, що постійно вивчав іноземні мови, Павло Григорович завжди пріоритетного значення надавав українській. Так, він був переконаним прибічником впровадження українських термінів у науці й техніці, цікавився здобутками у цій царині. Тож, не випадково в його домашній книгозбірні є російсько-українські термінологічні словники: геологічний, гідротех-

П. Г. Тичина серед школярів

(Закінчення. Поч. у № 22-23)

Того ж 1945 року відбулася республіканська нарада активу працівників освіти. Серед інших нагальних завдань, що стояли перед освітянами, Тичина виокремлює потребу в поліпшенні вивчення рідної мови й спрямовує роботу районних відділів освіти, директорів шкіл на «неослабний контроль... за підвищенням не тільки орфографічно-синтаксичної грамотності учнів, а й усієї їхньої мовної культури».

Постійною турботою Павла Тичини як очільника освіти була праця над новим українським правописом. Цей процес тривав з 1938 року й Павло Григорович був незмінним членом правописної комісії, робота якої поживалась у 1942 — першій половині 1943 року. Врешті, у серпні 1943-го, в селі Помірках під Харковом, у присутності Микити Хрушова, відбулося підсумкове (як планувалося) обговорення правописного проекту. Після тривалих дискусій і погоджень, здавалося б, усі, зважаючи на доручення та тиск партійних органів, дійшли згоди: правопис необхідно затверджувати. Щоправда, залишався не узгодженим пункт про літеру «г», на включенні якого наполягали письменники, але його домовилися доопрацювати пізніше в робочому порядку. Останнє слово було за наркомом освіти, котрий своїм підписом мав надати чинності правопису. Тичина (як найпалкіший прихильник повернення літери «г» до української абетки) раптом запропонував поставити свій підпис завтра, на свіжу голову.

Наступного дня автівка, в якій їхав Павло Григорович, потрапила під бомбардування. У результаті — контузія, перелом ноги, шпиталізація, тривале лікування... Після одужання знову постало питання про затвердження правопису, але непокірний нарком під різними приводами уникав цієї процедури. Дійшло аж до сварки з його добрим приятелем Леонідом Булаховським, якому випала місія домогтися від Тичини підпису. І тільки 1947 року новий «Український правопис» був остаточно затверджений, та Павло Григорович і надалі продовжував уживати літеру «г», про що свідчать його рукописи.

Взагалі 1947 року, з признанням в Україні «смотрящим» Кагановича, суспільно-політична ситуація різко погіршилась: черговий голодомор, жорстока перелюдівання творчої інтелігенції, настійливі вимоги перепрофільовувати школи на російську мову навчання. Між міністром освіти Павлом Тичиною і «кривавим» Лазарем почали виникати конфлікти. Павло Григорович, усвідомивши неможливість відстоювати свої переконання на високій урядовій посаді, у 1948 році добивається своєї відставки.

Останні повоєнні десятиліття життя поета були насичені державною і громадською діяльністю. Він — народний депутат Верховної Ради УРСР і СРСР, академік, член радянського Комітету захисту миру, входить до правління товариства «Знання», до складу численних редколегій довідкових та періодичних видань... Для власної творчості часу майже не лишається: засідання, пленуми, сесії, збори, вчені ради, обговорення... Поетичний доробок Павла Тичини цього періоду не вельми великий за обсягом і видається надто заідеологізованим. Та вряди-годи з-під пера поета з'являються ліричні перлини і, звісно ж, шире слово про рідну мову. Так, мандруючи Закарпаттям, Тичина втішається з того, що лунає українська мово з вуст братів-русинів, які ціле тисячоліття були відірвані від Батьківщини-матері:

*Все чудесно: люди й мово.
Лине пісня журавлино...
Будь здорова, будь здорова,
Закарпатська Україно!*

У вірші «Дума про безсмертного Кобзаря», присвячено-

ВІН БУВ КРИМЧАНИНОМ З КОЗАЦЬКОЮ ДУШЕЮ...

Як погано ми часом знаємо своїх людей! Ось рік тому пішла з життя людина, кримчанин, який доживав віку в будинку для літніх людей. Невисокий, інтелігентний, з тихим голосом і без особливих претензій та амбіцій. Формувався в робітничому Донбасі, але пам'ятав, що діди-прадіди із Слобожанщини. Одним словом, був «східняком» до мозку кісток, але вболівав за Україну не гірше від галичанина. Надсилав короткі, але цікаві дописи в «Кримську світлицю». Після одного з них я вирішив із ним познайомитись. Листування дозволило вивчити Володимира Лещенка глибше — виявилося, що він — фаховий історик, але через свою патріотичну позицію жодного дня не викладав історію в школі. Був людиною з міцним ідейним стрижнем, цікавився світовими релігіями, прихильно ставився до українського рідновірівства. Поважав і мусульман, в кримських татарах бачив потенційних друзів. Навіть із закарпатськими русинами листувався, намагався розібратися в цій проблемі. Прикро, що серед старшого покоління кримчан таких ідейних українців небагато, і вони потроху відходять... Але сподіваюся, що думки інтелігента, викладені на папері, вже не загинуть. Вони бодай трішки поповнять нашу духовну скарбницю. Ось деякі уривки з листів Володимира Лещенка:

5 серпня 2008 року
«Знаю, що журналісту завжди мандрівочка пахне... Соловки — це цікаво! Соловки вам варто побачити, вони нагадують про жакіття, які чинилися там не одне десятиліття, а цілі століття. Однак і там є приємне диво: у відкритому ґрунті визріває городина і садовина. І це за полярним колом!

А я оце зараз отримав черговий номер «України козацької». На мою пораду відгукнулися опублікованим листом генерала. Він — козацький генерал, але йому не подобаються «бандерівці». Зрозуміло, лист демагогічний, і добре, що на нього досить аргументовано відповіли галичани. Вважаю, що патріотів у нашому суспільстві не 10-15 відсотків, а значно більше! Тому Ющенко і став президентом. Політична нестабільність в Україні існує завдяки табачникам. Історичні факти, наведені у статті, дійсно, мали місце. Проте витлумачені вони в комуно-імперському дусі. В умовах свободи варто публікувати і пасквілянти, але з редакційним коментарем. А для цього треба користуватися послугами патріотично налаштованих фахівців. Для «України козацької» надішлю свій відгук. Добре, що вона мої замітки час від часу публікує.

6 квітня 2009 року
«В моїх обставинах радісні дні — рідкість. Однак сьогодні завітав до мене бажаний гість. Рідновіри ставляться до мене по-рідному. Я живу

як немійчий самітник, а вони живуть повноцінно — ходять, їздять, бачать і чують багатьох і різноманітне. Домовилися, що завтра мене повезуть у Неаполь. Це для мене важливо, бо якраз зайнявся скіфським питанням. Тепер відомо нам і про трипільців. Зрозуміло, вони теж «наші». Але власне наша історія розпочата саме скіфами. Тільки шкода, що серед наших попередників не знайшлося того, хто нарештував би скіфський історичний ланцюг. Навпаки, скіфів нам добрі сусіди допомогли забути. Свій історичний шлях скіфи закінчили в Криму. Чому саме в Криму — мені зрозуміло, не знаю тільки, яка сила їх виштовхала з причорноморських рівнин? Як кримчанину мені це небайдуже. Сімферополь засновано не росіянами і не кримськими татарами, а скіфами за сприяння таврів. Якби мені трішки здоров'я, то, опрацювавши відповідну літературу, я постарався б знайти відповідь на свої ж запитання».

13 квітня 2009 року
«Похвально, що ви взялися за кримськотатарську тематику. Вашу точку зору я повністю поділяю. Працюйте над цим питанням і далі, беручи інтерв'ю в істориків, а ваші колеги з «Кримської світлиці» — у старожилів півострова та у пересічних кримчан. Самі ж татари на відвертість не підуть... через нашу сучасну невизначеність, а отже, і слабкість. Те, що ми, українці, вперті, — це добре. Жажливо те, що

ми — себелюби і недооцінюємо значення громади. Звертаємося до товаристства лише тоді, коли дуже припече...»

21 квітня 2009 року
«Природа взагалі, а життя зокрема — це такий клубок тонкощів, що його розплутати (в результаті «розумної» діяльності людей) важко навіть Богові. Хай мені буде прощено за таке зухвале порівняння. Я недостатньо знаю ідеологію італійських фашистів, а от щодо німецьких точно знаю, якого значення вони надавали язичництву. Релігії, як такі, сформували ще наші пращури надніпрянського походження. Маю на увазі світові, сучасні. Комунізм — це християнство у дуже спотвореному вигляді. Буддизм — спосіб життя, сформований нашими поглядами, звичками, уподобаннями, але... в чужих краях. У цьому його сила і слабкість. Довести все це на основі археологічних даних міг би академік Толочко. Але він того не робить і не дає можливості зробити іншим...»

14 травня 2009 року
«Кримська світлиця» багато втрапить, якщо найближчим часом не опублікує інтерв'ю з Рефатом Чубаровим. Воно повинно бути ґрунтовним! Авторитет і мудрість Чубарова дають можливість кримським татарам бути досить активними, але без крайнощів. А екстремістів серед них вистачає, є «гарячі голови», якими можна маніпулювати. Думаю, кримські татари рано чи пізно доб'ються власної автономії, а мусульманський світ її буде підтримувати».

26 вересня 2009 року
«Я не мав особливих здібностей, як і не маю великих претензій. Оглядаючись назад, аналізую пройдений шлях. Добре, що завжди був байдужим до матеріального благополуччя, бо народився у бідній родині. Виростав без батька, який був репресований невідомо за що. Коротше, сповна зазнав «щасливого дитинства»... Коли служив у армії, мене вразила грубість (із використанням нецензурної лексики) до нащменів, у тому числі і до «тупих хохлів». Зрозуміло, що не міг не замислитися тоді над тим, до якої нації належу. Правильно зорієнтуватися допомогли обставини, коли поїхав на навчання до Львова. А до цього у своїй родині я не чув розмов на що тему. Зате добре пам'ятаю, що українська пісня і слово Шевченка були улюблені на Донбасі. Ще «спрацювала» генетична пам'ять? Можливо. Але суржик був уже тоді, писали батько і мати лише російською. Чому ж так цікавлюся закарпатськими русинами? Їхня мова (чи діалект) найкраще зберегла особливості розмовної мови Київської Русі...»

18 грудня 2009 року
«Вашу донбаську статтю не міг не читати, адже сам звідти. З Донбасом, як і з Кримом, буде ще багато клопоту, бо він переповнений зайдами. З русинами інакше, вони — культурніші, вихованіші, це видно з їхньої преси, яку я вже всю повністю роздав, бо ніде три-

мати. У кімнаті порядкує обслуга, яка керується не стільки моїми побажаннями, скільки вимогами адміністрації».

26 січня 2010 року
«Вам, журналістам, раджу брати участь у вже існуючій рунвістиці, джерелі самопізнання українства. Поняття «руни» в історії відоме здавна. Воно означає «знаки таємного письма». Сповідники рунвісти є дослідниками суперечливих моментів історії чи сфальшованих історичних фактів. Міфи, як народні перекази, навіть у казково-фантастичній формі можуть підтверджувати певні історичні факти».

18 лютого 2010 року
«Росіянам для власного же блага треба дбати про стан справ у власній федерації, а не втручатися у справи сусідів. Росія знаходиться на роздоріжжі... Невизначеність і у білорусів. До речі, чи не могли б ви дати якісь білоруські координати? Потрібен самоучитель білоруської мови. У мене здоров'я продовжує гіршати, що цілком природно. Старість — не радість... Та — будьмо! Цей козацький заклик має підбадьорювати нас усіх».

17 квітня 2010 року
«Пугу, пугу — козак з Лугу! Вітаючи вас, Сергію, цим козацьким вигуком, продовжую розмову над вашим останнім листом до мене. Мої предки були слобідськими козаками, а я народився на землі луганського козацтва, вихідці з якого тепер неоднотайні. Одні з них вважають себе прямими нащадками запорізьких січовиків, інші... «донським казачеством». Нині в Україні десятки козацьких об'єднань. Таки забагато... Навіщо аеродрому кілька маяків? Щоб важче було потрапляти на посадочну смугу? Прийнято пишати козацькою винахідливістю, мужністю, витривалістю, коротше кажучи, — духом. Але шось той дух в нинішніх умовах рідко проявляється. Чому б, скажімо, козацтву не опанувати Товариство сприяння обороні України (колишній ДОСА-АФ) або цивільну оборону? Чи не доцільно і МНС віддати під опіку козаків? Але, зрозуміло, з державним фінансуванням. Адже існує слушна думка, що Україна має стати козацькою державою. Тому треба послідовно рухатися в цьому напрямку...»

21 червня 2010 року
«Дуже не вистачає мені нашої старої «Кримської світлиці»... Адже звик, що деякі свої думки завжди міг оприлюднити на її шпальтах. А тепер кримські українці залишилися безголосими, без'язикими... Та

й для материкових українців вона була б не зайвою, адже вони мало знають про такий важливий для держави регіон, як Крим. Доводиться лише сподіватися, що наша «без'язикість» є тимчасовою...»

7 липня 2010 року
«Питання походження українського козацтва глибоко дослідив історик із світовим ім'ям Омелян Прицак. Комуністична історіографія відносила початок зародження козацтва до другої половини XV століття. Фактично ж це явище почалося до відомого «великого переселення народів». Нинішнє відродження козацтва засвідчує, що його історія ще не закінчилась».

* * *
Потім листи стали надходити рідше, зате голос Володимира Миколайовича я регулярно чув по мобільному телефону. Він пояснював зміну способу зв'язку тим, що писати стало важче... Згодом і дзвінки стали великою рідкістю, і тепер я докоряю собі, що міг би й сам наполегливіше телефонувати самотньо кримчанину. Може, йому конче потрібне було це шире спілкування? Ми починаємо краще розуміти старість, коли вона впритул наближається до нас самих, а до того... Виявилося, що козак, котрий родом із слобідської Луганщини, відійшов у вічність в червні 2011 року. За щасливим збігом обставин побратими-українці навідалися до будинку для літніх людей наступного ж дня після смерті Володимира Лещенка. Тож було кому поховати і сказати прощальне слово над могилою кримчанина з козацькою душею. А могло ж бути й поіншому... Відхід у засвіти одного з півмілйонної громади кримських українців є показовим. Друзі так і не знайшли папку з філософськими записами Володимира Миколайовича, а там могло бути чимало цінного. Володимир Лещенко заслужив, щоб в останню путь його провели з почестями. А ще можна було б дати залп із козацьких гармат... З нього так і не вишло викладача історії для радянської школи, бо мав на неї свою точку зору і не міг кривити душею. Але він по-справжньому жив Україною! А вишло так, що згадали побратими лише невеличкою публікацією, та й то через рік. Ні, таки нам варто бути уважнішими, добрішими одне до одного. Це особливо стосується людей старшого віку, адже насамперед вони є носіями історичної пам'яті. Ми скрізь повинні жити як єдина родина, а Криму це стосується й поготові.

Сергій ЛАЩЕНКО

Листи В. Лещенка

РЯДКИ З ЛИСТІВ

Шановна редакціє! Я дуже рада, що вже майже рік знову регулярно виходить моя улюблена газета «Кримська світлиця»!

У газеті за 11 травня 2012 року прочитала роздуми Миколи Верченка, ветерана Другої світової війни. Правду пише чоловік. Для українців ця війна не була вітчизняною, бо й Союз не був вітчизною для нас. Лише голодомор 1933 року позбавив життя 10 мільйонів українців. А репресії, ще два голодомори, війна,

яку і Сталін хотів почати, а Гітлер випередив його? Хіба справжня Вітчизна може так знищувати своїх дітей? Однією зі стратегічних цілей сталінсько-комуністичного режиму було знищення України, на що були спрямовані всі руйнівні дії Кремля.

9 травня має стати Днем жалоби українського народу. І в цей день всі українці повинні помянути жертви геноциду щодо української нації з боку радянської комуністичної та німецько-фашистської імперії. Наш народ, заплавши кров'ю мільйонів

своїх громадян, після завершення війни не позбавився імперського ярма. Миколі Верченку, ветерану Другої світової війни з міста Яготина Київської області, зичу якнайміцнішого здоров'я і довгих-предовгих років активного життя.

**З повагою,
Ольга ГРИЦИНА,
пенсіонерка**

м. Новоукраїнка
Кіровоградська область

* * *
Доброго дня, дорогі «світличани»! Надсилаю вам абонементні квитки на передплату «Крим-

ської світлиці» у цьому році для шкіл м. Керчі. На звороті записала для вас номери телефонів — може, згодяться для зв'язку.

Хай щастить всій Україні! З найліпшими побажаннями вам усім і великою повагою —

**Валентина Федорівна ЛІСОГОР,
пенсіонерка**

м. Керч

Від редакції. У листі нашої давньої шанувальниці Валентини Федорівни ми знайшли 13 (тринадцять!) абонементів про передплату «Кримської світлиці» на два місяці в керченські

школи. Шановні українські політики й бізнесмени, — оце, як вийдете на пенсію, беріть приклад з Валентини Федорівни, як треба підтримувати своє, українське! Бо раніше, напевне, не додумаетесь й не відважитесь...

* * *

ЛИСТ КОБЗАРЮ
Якби панів у нас не стало, То, може, й ліпше би було? Тарасе, батьку, їм все мало, Гребуть — щоб ліхо їх гребло!

Знов Україну роздгають, Останній відбирають гріш. Свитину латану знімають —

Ще ж ти писав про це свій вірш!

А ми й тепер — убогі й тихі, Хоч у снопи усіх в'язи, Й сьогодні терпимо

це лихо, Й благаем Бога — поможи!

Просить ми добре научились, Та Бог нам поміч не дає, Бо ми самі так залінились, Що й Бог забув,

що ми десь є...
**Костянтин Михайлович ПЕТРЕНКО,
інвалід війни,
1919 року народження
м. Сімферополь**

ВІН СПІВАВ, А ГОСПОДЬ ПОЧУВ

вирок. Ні лікарі (а хлопець виріс в їхньому середовищі), ні пігулки не допомагали. Одного ранку йому навіть здалося, що помирає... І тут, попри депресію, яка обезбарвила увесь світ, юнак раптом відчув, що до безтями хочеться жити, побачив себе загнаним у глухий кут і сказав: «Так далі тривати не може...»

Осмилюючи і переосмилюючи минуле, думками він звернувся до Господа, хоча раніше релігія існувала для нього здебільшого теоретично. Він зрозумів: те, що з ним відбувається, не випадковість, це його шанс почати жити за іншими принципами. У той же період хлопець став свідком жакливого аварії, загинувши люди постійно стояли у нього перед очима. «Невже це все — щойно згасне свідомість, і людина, з цілим світом всередині і навколо, перетвориться на ніщо?» — думав він.

Потім звернувся до Біблії, її роздавали прямо на вулиці і, здається, теж не випадково. Вичаючі її, сидів на кухні і плакав. Й хоча втамовував у такий спосіб свій духовний голод, та дещо в Біблії йому було не зрозуміло. Втім, юнак вже не звинувачував у всіх смертних гріхах матір, шкодував, що був з нею нечемним, бо Біблія навчала шанувати батьків, а ще — не припускати осуду. Його душа поступово вивільнялася від негативу, перед очима світлішало, поверталось, здавалось б, назавжди втрачене здоров'я.

Та зупинятися на цьому шляху Павло не збирався. А щоб йти далі, йому потрібна була допомога. Й вона не забарилася — хлопця познайомили з о. Іваном, що править службу в с. Перевальному, відомим як людина, яка лікує душу і тіло, отже, сягнула у своєму духовному зростанні неабиякого рівня.

Це спілкування дуже вразило Павла, і він взявся до виконання порекомендованої йому о. Іваном нової життєвої програми: до неї входили сповіді, причастя, піст. Так і відбувалося духовне становлення Павла Добрянського у релігійній громаді о. Івана, аж доки той не благословив його на вступ до Київської духовної академії (Київського патріархату), де і відучився о. Павло два роки.

Замкнена система освіти (проживання, харчування, навчання і служба на одній території) сприяла тому, що молоді священники не розривалися між двома світами, зосереджені лише на думках про Бога. І ось я насмілилася влаштувати о. Павлу невеличкий «екзамен», а вірніше, спробува-

ла з його допомогою вгамувати свій інтерес щодо деяких суперечливих, на мою думку, питань, пов'язаних з релігією.

— Отче, чи відрізняється чимось навчання у світських і релігійних навчальних закладах, чи беруть, скажімо, святі отці хабарі за хороші оцінки і наскільки в дійсності вони є святими?

— Особисто я хабарів не давав, а те, що кажуть інші, не беруся коментувати. Щодо святості священників, то вони — представники того ж самого суспільства, що й інші люди, скажімо, депутати, які викликають чимало невдоволення. При цьому священнослужителі піддаються значно більшим спокусам, ніж світські особи, тому не треба вимагати від них чогось надзвичайного, саме тому Святе Письмо навчає діяти за їхніми словами, а не за їхніми справами. Але, якщо вони стануть мирянами, то миряни стануть бісами, ця думка теж присутня у тих самих джерелах.

До речі, першим увійшов до раю не якийсь великий праведник, а розбійник, котрий висів на хресті поряд з Господом. Це сталося тому, що людині з вродженими певними нахилами важче здолати свою природу, розкаятися і постати на шлях праведного життя, ніж людині, яка початково запрограмована на добрі справи.

— Тож, виходить, що священники не мають бути зразковими людьми чи хоча б прагнути цього? А ми ж, миряни, так сподіваємося, що церква є джерелом чистоти і духовності...

— Це не зовсім вірний висновок. Бо навіть слово «святий» («кедеш») означає «інший». Але щонайперше його завдання бути посередником між Богом і людьми. Священник є людиною, дотичною до істини, і навіть якщо він не поєднує в собі різноманітні чесноти, він все одно інший.

— Як, на вашу думку, чи може Церква прямо або ж опосередковано займатися політикою? Бо в реальному житті це відбувається. А днями чула по телебаченню від росіянина, що вона може вдаватися навіть до торгівлі горілчаними і тютюновими виробами — це було в Росії, коли Церква одержала податкові пільги...

— Церква має займатися духовними речами, закликати вірян до любові, покаяння і милосердя. Але і миритися зі злом вона теж не може, тож у священника, котрий, як і будь-яка людина, має право на власну позицію, виникає спокуса використати свої можливості для впливу на парафіян. Втім, головне, щоб у його

словах не було хули на Духа Святого, а лише проповідь миру, любові, терпіння, інших Божественних істин. Хоча все це може матеріалізуватися по-різному, за допомогою різних контекстів.

На моє запитання, на яку найбільшу жертву він здатен ради служіння Богові, о. Павло сказав: «Я — людина немічна. Але благодаттю Божою хотів би зробити ту жертву, яка потрібна Церкві», а пояснюючи, що ж то є — Божа благодать, висловив думку, що це той стан, в якому перебуває дитина. Недарма ж, під час опитування більш як 90% дітей називали себе щасливими.

Отець Павло завітав до редакції разом із дружиною Іриною, з якою вони торік побралися, але вже ось-ось стануть батьками. Чоловік розповів, що мав намір стати ченцем, але, коли познайомився з Іриною, відчув: вона — нібито часточка його самого.

Попереду молодю родину очікують нелегкі часи — о. Павлу запропоновано очолити православному церкву Київського патріархату в Бахчисараї. Але поки що немає ні самої церкви, ні пристосованого для служб приміщення, ні парафії, нічого, окрім бажання послужити Богові і людям. Залаяти священника майбутніми труднощами мені так і не

вдалося: на це він зауважив, що у Царство небесне треба йти вузькими воротами. Хоча для священників Київського патріархату, здається, широких воріт поки що не існує.

Гість редакції скористався нагодою, аби звернутися до своїх потенційних парафіян.

— Хочу запросити до нашої громади не лише українців, бо Христос прийшов до усіх людей, не відрізняючи їх за національною ознакою. І він сказав: «Я прийшов не карати, а спасати». Тож закликаю всіх і кожного почути ці слова і постати на радісний спасительний шлях та преобразити своє життя у Христі.

Для зв'язку з тими, хто не залишився байдужим до викладеного і хто готовий довірити свою душу о. Павлу як пастирю, він залишив свій мобільний телефон: 096-102-29-03.

З нашої подальшої розмови я зрозуміла, що о. Павло буде одним із тих священників, які готові не просто наставляти вірян на праведний шлях, але й жити з ними спільними інтересами, бо іноді це так важливо для людини — мати можливість відкрити свою душу тому, хто добре тебе розуміє, кому не байдужа твоя доля, і почути саме ту пораду, яка твоєї душі не зашкодить.

Тамара СОЛОВЕЙ

ПРАВОСЛАВНА ВИСТАВКА В ОБ'ЄДНАНИХ АРАБСЬКИХ ЕМІРАТАХ

Українсько-російська художня виставка на євангельські та релігійні сюжети відкрилася в Шарджі (ОАЕ) до свята Трійці. Експозиція з 23 картин відомих сучасних мит-

ців Романа і Олеси Кравчуків, Олени та Олександра Іванових, Дмитра Хом'якова, Юлії Бехової, Валерія Ростовського, Олександра Белова і Ольги Денисенко розмістила-

ся в Культурно-просвітницькому центрі при Руському православному храмі святого апостола Пилипа. Про це кореспондентіві УКРІНФОРМУ повідомили в Посольстві України в ОАЕ.

Участь у урочистому відкритті виставки взяв глава української дипломатичної місії в ОАЕ, Надзвичайний і Повноважний Посол України в ОАЕ Юрій Полурез. «Сьогодні в Об'єднаних Арабських Еміратах живуть і працюють кілька тисяч православних українців. Тому кожна така акція сприяє відтворенню православної культурної спадщини в країнах Перської затоки і допомагає нашим громадянам відчувати тісний зв'язок з Батьківщиною, з її духовними джерелами», — зазначив посол.

Виставку організовано за сприяння Міністерства культури України, групи з міжпарламентських зв'язків з

Об'єднаними Арабськими Еміратами та Посольства України в ОАЕ. Організаційну та фінансову підтримку у створенні картинної галереї надав секретар депутатської групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з ОАЕ, ктитор храму святого апостола Пилипа Юрій Сидоренко.

Як повідомляло агентство, храмовий комплекс святого апостола Пилипа — перший та наразі єдиний руський православний храм на Аравійському півострові. Його відкрито у серпні 2011 року, регулярні богослужіння проводяться з вересня. Комплекс площею 1,8 тис. кв. м може вмістити до 1 тис. віруючих. Будівництво храму стало можливим завдяки особливому розпорядженню правителя емірату Шарджа шейха Султана бін Мухаммеда Аль Касімі.

Марина ФЕДЯНІНА

СЛАВА ТОБІ, ГАМАЛІЮ!

*«Слава тобі, Гамалію,
На весь світ великий,
На весь світ великий,
На всю Україну,
Що не дав ти товариству
Згинуть на чужині!»*

Тарас Шевченко

3 червня біля Будинку культури в селі Стопчатів Івано-Франківської області відбулися урочистості з нагоди відкриття та освячення пам'ятника сотенному Української повстанської армії «Гамалії».

Саме у цьому селі 1893 року народився вірний син своєї матері-України, у майбутньому відважний воїн, досвідчений і справедливий командир, який врятував не одне повстанське життя, — Василь Скригунець.

Зранені Карпати стогнали від незагоєних ран Першої світової війни. Галичани кинули виклик долі і на уламках Австрійської монархії проголосили власну державу. Але на заваді українському розвитку стали поляки, і галицька юнь взялася рятувати рідну землю. До Гуцульського куреня УГА, створеного в Коломиї наприкінці листопада 1918 року під орудою Гриця Голинського, записувалися лише добровольці. Був серед них і 19-річний Василь.

Напоєний духмяними пахощами гірських трав, славою минувшини, про яку розповідав батько — стопчатівський газда, майстер на всі руки Микола Скригунець, Василь виріс палким патріотом своєї землі і готовий був віддати за неї найдорожче — власне життя. Так боролися і його пращури, коли на підступах до карпатських перевалів стіною заступили шлях батиевим кочівникам.

Василь подався до Січових Стрільців, як старшина пройшов із боями від Львова до Києва й Одеси, хоробро й завзято бився з польськими і московськими окупантами.

Після прикрих поразок у перших українських національно-визвольних боях Василь Скригунець, як і його побратими по зброї, боротьбу не припинив, вступив до грізної і ненависної польській владі Української військової організації, став членом ОУН з перших днів її народження 1929 року. У той же час здобував вищу освіту у Празькому університеті.

Впродовж усього життя переслідувався польською, німецькою, радянською окупаційними владами.

1943 року вишколював у рідних Карпатах стрільців у таборі УНС. 1944 року 51-річний український старшина створив і очолив сотню важких скорострільців «Черемош», яка увійшла до складу куреня «Гуцульський» під орудою командира «Книша» — Дмитра Горнякевича. Воював, незважаючи на вік, завзято. Сотня, очолена геройським командиром, здобула не одну перемогу над «пайдошниками».

Через рік «Гамалія» передав сотню молодому командирові з Жаб'я «Чабанові» — Іванові Скульському, а сам був призначений на відповідальний пост заступника шефа зв'язку Коломийського окружного проводу ОУН.

Вищий провід належно оцінив набутий у лавах УВО і ОУН величезний підпільний досвід уже немолодого повстанця.

Партизанські закони були суворі, до порушників військової дисципліни іноді застосовувалися і виняткові методи покарання. Коли восени 1945-го року група стрільців УПА на території Березова була обмовлена провокатором, саме «Гамалія» примчав на коні у той момент, коли їх вишикували перед сотнею і збиралися розстріляти.

— Дмитре, не бери гріх на душу, хлопці не винні! — рішуче промовив до «Скуби». Якщо ми своїх будемо стріляти, хто ж тоді воюватиме?

Життя повстанців було врятоване.

1947 року уславленого командира бачив тоді 8-річний Михайло Томашук. Він згадує про те, як сільські амато-

Ліворуч — сотенний Василь Скригунець — «Гамалія», праворуч — командир ТВ-21 Петро Мельник — «Хмара» (світлина зі сховку Володимира Яким'юка — «Аскольда»)

ри одного вечора показували в читальні якусь виставу. Несподівано усі актори кудись зникли, і на сцену рішучим кроком вийшов широкоплечий, з довгою, майже до грудей бородою бандерівець. Куртку перехрещували кулеметні стрічки, за поясом гранати. Зал завмер. Погляд уважний, зосереджений, спокійний. Тоді вже всім було зрозуміло, що зрадливий Захід кинув наш визвольний рух на розправу Сталінові, тому «Гамалія» промовив приблизно так: «Слава Україні! Ми не схилилися перед поляками і німцями, не схилилися перед більшовиками, а якщо прийдуть американці — будемо бити і їх!»

Приблизно за півгодини до читальні вдерлися гарнізонники, але повстанців уже не застали. Такими були перипетії партизанської війни, полум'я якої у борні зі стократ переважаючими силами окупантів поступово згасало. Вони наполегливо вишукували останні вогнища підпілля, щоб немилосердно їх знищувати.

15 травня 1948 року на не-

Дмитро Павличко

ся нагору «Грізний», але був убитий, коли висунувся з люка, і провалився назад під землю. Цілий день чекісти викурювали з бункерів повстанців димовими шашками, пропонували здатися, виходити нагору без зброї з піднятими руками. Але відповіді не було. Під вечір Іванові наказали підняти люк, і коли він це зробив — несподівано зіштовхнули у схрон. В диму і темряві він нічого не бачив, але чиркнув сірником і просунувся вперед. Знайшов нари — на верхніх лежав, як потім з'ясувалось, «Гамалія», на його грудях хлопець побачив пістолет, на нижніх нарах лежав «Зірка», а неподалік — «Стародуб».

Потрапити до рук ворога живими повстанці не захотіли і застрелилися. Волили померти стоячи, ніж жити на колінах.

Знаковою постаттю на відкритті пам'ятника сотенному «Гамалії» був доброволець у рядах УПА, український поет, перекладач, літературний критик, голова Української всевітньої координаційної ради, Герой України Дмитро Павличко, який теж, як і легендарний повстанець Василь Скригунець, народився у селі Стопчатів.

— Цей пам'ятник — образ людини, яка готова вмерти за свою Батьківщину, — сказав Дмитро Васильович, відкриваючи урочисте зібрання. — Придивіться до рис його обличчя — це мужня, впевнена у своїй правоті, сильна, нескорена окупантами і загартована людиною. Мій тато, коли я був хлопчиком, показав у стопчатівській церкві на широкоплечого юнака: «Дивися, Дмитре, це Січовий Стрільчець». Я пам'ятаю його кептар, сорочку, світле молоде обличчя. Він був батьком і організатором УПА Коломийського загону. Це пам'ятник не лише йому, а величезному духу Української повстанської армії, українського народу. Сьогоднішня подія має

всеукраїнський характер за своєю змістовністю. Це людина, яка подає приклад, як бути патріотом не на словах, а на ділі. Герої не вмирають, сотенний «Гамалія» буде жити вічно в людській пам'яті.

Привітали людей, а їх зібралось близько півтисячі — з Коломиї, Космача, Львова, Чернівців, Києва — владика Миколай з Коломиї, стопчатівський священник отець Володимир, отець Микола, після чого відправили панахиду за загиблими повстанцями та освятили пам'ятник.

Дмитро Павличко запрошував до слова побратимів з сотні «Гамалії» — Мирослава Симчича («Кривоніс»), Василя Томича, Василя Ігнатюка, автора пам'ятника Роману Захарчука з Коломиї, Ганну Малкович — ініціатора події, котра запропонувала встановити цей пам'ятник, письменника-літописця визвольної боротьби в рядах УПА Михайла Андрусика.

Після урочистостей відбувся концерт, організований директором Будинку культури Стопчатова Оксаною Морикіт, захід вела її чарівна донька Світлана. Бадьоро, натхненно, від усієї душі співали на концерті народних та повстанських пісень об'єднаний хор «Березуни»

(керівник Ганна Малкович, музичний керівник Михайло Генік), народний чоловічий аматорський колектив «Кришталь», колектив «Спас» (керівник Василь Гоянюк), стопчатівський народний аматорський колектив духовної пісні (керівник Петро Паланюк), вокальний жіночий ансамбль «Мальви» (керівник Олеся Шкрібляк), чоловічий вокальний ансамбль вояків ОУН-УПА Коломиї (керівник Ольга Руданець).

На цих урочистостях я познайомилася з людиною, яка пройшла усі лихі випробування війни, у котрій й досі при спогадах бринять сльози на очах, ветераном-учасником бойових дій ОУН-УПА Михайлом Гоянюком.

— Я народився у селі Спас. У 1945 році мусив тікати з хати, аби мене не виселили до Сибіру. Мати і батько були в партизанах. Семеро моїх братів і сестер убили більшовики. Я був дуже спритним вояком. Пам'ятаю, одного разу більшовики мене оточили, зі зброєю, собаками, а я заліз на граба і з дерева на дерево перескакував і так врятувався. Вони вводили своїх людей до УПА, які знищували її зсередини. І зараз відбувається те саме на державному рівні. Настав час, коли люди віддають душу і життя заради грошей, а не ідеї. Як не вистачає зараз таких Гамаліїв!

Тарас Шевченко змалював образ козацького ватажка таким, якими були справжні козаки: хоробрий, завзятий, кмітливий. Він завжди там, де потребують його допомоги. І як би не намагалися принизити і зруйнувати в усі часи Україну, вона є і буде доти, поки спроможна буде наша земля народжувати таких вірних синів-захисників, як Василь Скригунець — Гамалія.

Юлія КАЧУЛА
с. Стопчатів,
Івано-Франківська
область

Михайло Гоянюк

І
Під гонтами нова космацька хата.
Два кулемети на колесах. Пси.
А в хаті — бандажі, червона вата,
Ремені, кров'ю вмиті пояси.
Лежать поранені. Тяжкі, як зброя.
Під головами ліжники старі.
І смертю пахне молоденька хвоя,
І моляться живі боївкарі.
Сотенний Гамалія спить на лаві.
Не спав же він три ночі
й штири дні.
Затихли в Космачі і в Проскураві
Бої, але не вигасли вогні.
Він спить і чує: бій пащить,
як спека,
І сам він, наче обгоріла віть;
Він спить і бачить:
палахтять смерека,
І не втікає з полум'я — стоїть!
Він спить і бачить:
палахкоче церква,
Пайдошники повзуть,
як мурашва.
Він бачить кров свою.
Вона не мертва —
Звисає, наче нитка, з рукава.
Він спить і чує:
грають скоростріли,
Свої — співають, гавкають — чужі.
Він бачить: рідні хлопці побіліли,
Вмираючи на смертнім рубежі.
Він спить і чує: крешуть автомати.
Він бачить, як іскритися
чорний плай.
Втім, до сотенного підходить мати:
«Васильку, що ти робиш?»
Не вмирай!»
«Стріляю, мамо!
Повертайтесь д'хаті!
Перекажіть — живий! І ждїть мене».
Сльоза на кулеметній рукояті
Дрижить, немов життя
його трудне.

І Камінь Новаківського над ними
Стоїть, як храм, як Господа можуть.
І москалі стежками вогняними
Із Шепота в Космач
вмирати йдуть (1).
А татів голос чути із колешні,
І мати в хаті плаче, як свіча.
І Василько, як голуб із черешні,
До матері летить із Космача.
Та він в Стопчатові — не Гамалія,
А Скригунець Василь із Підгори.
Він — тільки з прізвищем
своїм — подія,
Що каже: будь, борись або помри!
Додому він приходить на дві слові.
«О, тату й мамо!» Більше слів нема.
Хіба ще так: «Бувайте ви здорові!
Я ще прийду, та вже не крадькома!»
Він спить на лаві,
киптарем накритий,
Що пахне, як серпнева сіножатя.
Він знає, хто забитий,
хто не вбитий,
Він знає тих, що долі тут лежать.
Він збудиться, як ватра невгасима.
І надворі поглядить, наче пса,
Залізного і вірного «максима»,
Що дивиться в порожні небеса.
Той кулемет —
його любов далека —
Із першої війни. То — сатана,
Гарчить, як звір, регоче, як лелека,
Гримить, як грім з небесного вікна.
Пройдуть літа. Впадуть усі редути,
Але послухай, помовчи вночі...
Той грім сотенного ти будеш чути
І в Києві, не тільки в Космачі.
ІІ
Ось воїни з Морозової сотні.
Засуджені. Всі тридцять, як один.
Іх погляди безтямні і скорботні,
На скронях зблиски
молодих сивин.
Вони на списку в курінного
Скуби (2),
Березуни — всі з одного снопа.
Не вірять сотня
в звершення погуби,
Бо дезертирів не було в УПА.
Іх розстріляють?! Це не може бути!
За що? За те, що в ліс
прийшли самі,
Незграбні, бунтівничі, як рекрути,
Чи мо', за те, що — неглухонімі?
Та вирок вже прочитано. «Зухвалі,
Розгуляні та гострі на язик.
Вони помруть, але не в криміналі,
Бо в нас нема тюрми
для цих музик!»
Вони стоять. По вісімнадцять років

У кожного. Обличчя крейдяні.
Високі ростом. Погляди пророків.
У синіх мазепинках — легіні!
І вже рої шикуються, і чоти,
І сотня вся при зброї — до ноги.
Мовчать усі, і тих нема,
хто «проти»,
Є передсмертна тиша навкруги.
Та не мовчить сотенний Гамалія,
Найстарший віком. Сива борода.
Тремтять слова: «Це хто? Чия затія?
Це божевілля наше! Це біда!»
«Знять мазепинки,
— хтось кричить, — додолу!»
Це пан суддя. Несправедлива лють.
І падають шапки на стежку голу,
І, мабуть, скоро голови впадуть.
А Гамалія: «Стійте! Не стріляти!
Велебні судді, слухайте мене!
Пустіть ви їх додому. Рідна мати
Зухвальство юне багатом притне!
То люди завтрашні, а не колишні,
Не скоряться довіку москалю!
До нас вони повернуться!»
Подвижні,
Майбутні воїни! Я їх люблю!
Невже це вас, повстанці та герої,
Злоби й погорди отруїла їдь?
Отямтеся! Не піднімайте зброї
На цих дітей, і честі не губіть!
А якщо ні, я стану поміж ними!»
Стає. Додолу хилється стволі.

**Дмитро
ПАВЛИЧКО**

СОТЕННИЙ ГАМАЛІЯ

ПОЕМА

І курінний здригнувся, побратими
Покірно руки вгору підняли.
Безтямність людську
правда поборолла,
І сині мазепинки, й знак хреста
Сам Гамалій кладе на юні чола,
І не тремтить рука його свята.
Закінчено процес... А де ж ті діти?
На Заході й на Сході ти познач
Всі тюрми, де вбивали їх совіти,
Звідкіль вони верталися в Космач.
Вони проходили незримі, вперті
За Збруч, за Дніпр,
до Тясмина й Сули.
Вони шукали вже своєї смерті,
Вмирили, та померти не могли.
Через Карпатські гори
й Медобори —
Стежки й дороги їхні лісові.
Там під хрестами
впали вже підпори,
Боровики стоять в густій траві.
Березівські ліси й поля стражденні
Все пам'ятають. Там ще є тропа,
Де Гамалія воду пив зі зміни,
Поліг в останньому бою УПА.
Поліг. Нема. Спалили в Яблунові
Його кістки, щоб сліду не було.
Та він живе в Тарасовому слові —
Козак на морі. Визвольне весло.
Візьми «Кобзар»,
почуєш Гамалію —
Дух, що з неволі вибавляти йде.
Турецьку чи московську Візантію
Ненавидить і долілиць кладе.
ІІІ
На світі тяжко жити немолодому,
Як побратимів перших вже нема,
І не потрібний ти як друг нікому,
Хоч голосно шанований всіма.
Василію, хто ти, звідки ти
й для чого
Народжений? Онуки — надовкруг.
Хоч старший ти од свого курінного
На двадцять літ, —
порядку не поруш!
Шануй! Корися!
Не пригадай Львова,
Й того листопадового числа,
Коли твоя львів'янка чорноброва
Тобі «Кобзар» в окопи принесла.
Вона була твоєю медсестрою,
Цілованою в руки і в плече.
На бій вона хрестила твоєю зброєю,
Щоб не затялася, — хай б'є й січе!
Той кулемет важкий,
в ляхів одбитий,
Ти тягав на позиції, мов кінь.
Ти був закоханий, несамовитий,
Як дух із наших перших воскресінь.
Ти наступав на польські карабіни,

Кричав, як Гамалія, вчитель твій:
«Вперед! Вперед! За волю України!
А ні, то вмири на грані бойовій!»
Ти народивсь, щоб жити
й визволяти
Не тільки від чужих, а й від своїх,
Сотворювати воїна з бидляти,
Народ — з рабів, з плачу —
звитяжний сміх.
Пишу про тебе, бо тебе я знаю.
Мені мій батько показав тебе
У нашій церкві. А стояв ти скраю,
Як митар, а не гордісне кабе.
«То — січовий стрілець!
Дивися, сину!»
Киптар, вишиванка, хрещата низь.

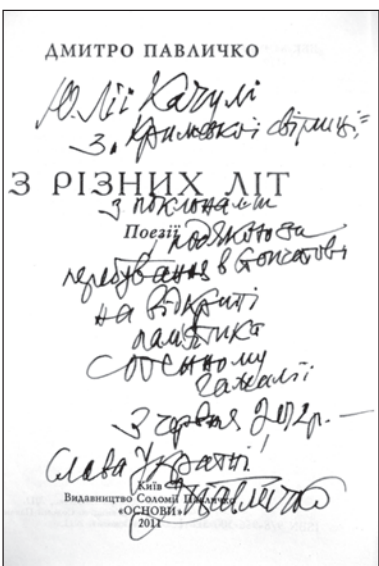
Червоне з чорним.
Схожа на шипшину
Його сорочка (пом'янеш колись)...
Той Гамалій, ровесник мого тата,
Прийшов до мене у найтяжчі дні.
Так, начебто душа моя розп'ята
Покликала: «Прийди, порадь мені!»
Ти в мазепинці повернувся додому
Із прогашної польської війни.
Навиклого до крові і до грому
Тебе в УПА покликали сини.
І зброю подали тобі онуки,
І ти пішов на поклик дїтвори.
Куди ж мені податись від розпуки,
Скажи, порадь,
мій батьку з Підгори!
Де мої браття, рухівські гетьмани?
Мислителі, подвижники пера?
Чекають милостей. Святої манни
З ненашого державного двора.
Де наймолодші, огненні, шалені!
Кохаються і плачуть. Заплати —
Співати будуть
на повстанській сцені,
А потім шезнуть, як тхори і кроти.
Той в радники пішов до пана Бога,
Навчає всіх покори та ума,
А той в хліві своєму, як безрога,
Сховався й жде обуха мовчкама.
А той прийде з чистенькими
руками,
Але з душею кметя й холюя,
І вірші прочитає з матюками,
Щоб ствердити навік своє ім'я.
А той, борець за мову, лицар слова,
Тепер в регіналах — бережись.
Жахна душа гадюча, двогорова
Була в людині схована колись.
Тепер відкрилася хахлів природа!
Василію, визволяти їх не смій,
Тримай в кайданах лютих,
бо свобода
Їх обертає в смертоносних змії!
Прийди і говори. Я не зомлію,
Від розпачу ніколи не впаду.
Бо той, хто дав нам Україну й мрію,
Дасть пережити нам ще й цю біду.
На Щербаківу Подину в тумані (3)
З гори й з долини сунуть москалі.
Всіхає сонце, наче кров на рані.
Йде смерть до тих,
що сховані в землі.
Три армії ідуть перемагати
Маленький сховок честі й правоти.
І Бог на землю дивиться
крізь грати —
Не може чи не хоче допомогти?!
Свої в своїй землі, а ті, прихожі,
То — окупанти, сталінські збуї.
О, Гамалію, де твої сторожі,
Де сотня й кулеметники твої?
В кривій тиша.
Хлопці не говорять.

Не відає й Господь о тій порі,
Чи смерть вони самі собі сотворять,
Чи вийдуть помирати надворі?
А в тій кривій воїнів п'ятірка
Ждуть ночі. Вийдуть
на останній бій.
І першим вийде наймолодший
Зірка
Березівський плечистий парубій.
І вже навколо першого — реб'ята,
Команда: «Брать живіом!
Славайсь, бандіт!»
І вибухає в очі їм граната —
Зоря свободи й смерті динаміт.
Ганджа виходить з потайного люку,
Йде Стародуб за ним, і Грізний теж
Вискакує, й свою жону за руку
Виводить муж:
«Не бійся, з нами вмреш».
А та жона Марія, як Пречиста,
Під серцем носить дитинча своє.
На неї йде енкаведистів триста,
Вона стоїть. Не падає. Жие.
Упала, та свою дитину чує,
Очима захищує шукає в хмар.
А де сотенний? Молиться й ладує
Останній захист — кулемет дегтар.
Мій Господи, Тобі доповідаю:
«Я — Скригунець Василь
із Підгори,
За правду й справедливість
помираю,
Прощу, в бою останнім підпри!
Дай вистріляти диск, бо всі набої,
Що я носив, вже знають ціль свою.
І дай лицем припасти до живої
Землі моєї вічної до бою.
Тарасе, ти — одна моя надія,
Кров, що горить в Холодному Яру.
Я — твій читач, сотенний Гамалія,
Ти за Україну вмер, і я — помру.

Я вірую: коли свобода встане, —
Прийдуть до мене родичі живі,
Стопчатівські й березівські країни,
І друзі незабутні, бойові.
Прийде і Львів,
де вчивсь я воювати,
Космач, і Жаб'є, і Березови,
І я почую, що живуть Карпати,
Живуть, як і жили, опроть Москви.
І Київ буде. Я його уздрію!
Прийде народ з-над моря
й з-за Дніпра.
Не дай, мій Боже, вбити мою мрію,
Не дай! А я вже йду! Мені пора!»
Травень 2012 р.

Конча-Озерна

* * *
1. У сотні «Гамалія» («Черемш»), яка належала до куреня Книша, був рій станкових кулеметів. Сотня «Гамалія» зупинила наступ червонопогонників із Шепота на Космач 15 лютого 1945 року; врятувала офіцерську школу УПА в Заволяхах.
2. Курінний «Скуба» (Дмитро Гах), загинув у бою з військами КДБ на Воскресінецькій горі біля Коломиї 1945 р. Відзначався військовою дисципліною, був ініціатором неоправданого жорстокого покарання групи стрільців із сотні «Мороза» за те, що один із них ударив офіцера із куреня «Скуби».
3. Щербаківу Подина — поле під горами над Верхнім (Вижнім) Березовом, де була кривка сотенного «Гамалія», там він і загинув у бою з карательними військами КДБ 15 травня 1948 року.
(Прим. Д. Павличко)

Інтерв'ю з Дмитром Павличком і
Вірші з його нової книги, поданої
«Кримській світлиці», чи-
тайте в наступних номерах газети!

ДО «НКВС» ПОПРОСИЛИ НЕ ВИЯВЛЯТИ АГРЕСІЇ

27 травня в Івано-Франківську відбулась реконструкція бою Української повстанської армії з НКВС. Як передає кореспондент УНІАН, на території парку культури і відпочинку імені Т. Шевченка учасники товариства пошуку «Пам'ять» (м. Львів) та Клубу військово-історичної реконструкції бою (м. Київ) відтворили бої, які велися між бійцями УПА та солдатами НКВС у 1946 році на території Західної України.

Події розгорнулися на хуторі неподалік лісу. Бійці УПА після бою в одній з хат залишають пораненого товариша, якого мають вночі забрати. Слідом ідуть загони НКВС і шукають повстанців. Не знайшовши їх, збираються спалити хату. Боець УПА вирішує здатися, щоб не постраждали господарі, в яких є маленькі діти. Однак він не здався живим, а почав стріляти по солдатах, і його кулеметною чергою вбивають. Тут же розстрілюють і господаря хати.

Другим епізодом було відтворення того, як бійці УПА, відступаючи, були оточені солдатами НКВС, вели нерівний бій і загинули. Солдати спалили хату, стріляючи із гармати. Потім бійці УПА вибили солдатів із села і поховали своїх побратимів, які загинули у боротьбі за незалежність своєї землі.

Організатори бою нагадали, що боротьба між УПА і НКВС на території Західної України точилася до 1950-х років. Глядачів було попереджено, щоб не виявляли агресії до хлопців, які були у формі НКВС, оскільки вони лише грають таку роль. Після завершення бою ветерани УПА виконали «сальву» (вшанування усіх загиблих воїнів УПА) — на їхню честь прозвучав салют.

У РУМУНІЇ З'ЯВИТЬСЯ МУЗЕЙ КОМУНІЗМУ

Румунський Сенат (Верхня палата парламенту) затвердив законодавчу ініціативу про створення в Румунії єдиного в регіоні Музею комунізму. Ініціатива належить депутатам парламенту від правлячої коаліції Амелю Аледіну, Тудору Чуходару і Петру Мовіле, повідомляє власний кореспондент УКРІНФОРМУ.

«У Музеї мають бути представлені експонати про цей історичний період у житті не тільки громадян Румунії, а й сусідніх з нею держав», — зазначили автори законодавчої ініціативи. Згідно із законопроектом, влада Бухареста буде зобов'язана надати будинок для Музею, а фінансування здійснюватиметься Міністерством культури Румунії. Остаточне рішення мають прийняти депутати Нижньої палати парламенту, куди Закон буде подано для обговорення. Раніше уряд Румунії відмовився завізувати ініціативу депутатів, мотивувавши відмову тим, що в країні вже діє Інститут із розслідування злочинів комунізму і жертв репресій.

БІЛИЙ ДІМ ВИБАЧИВСЯ ЗА ОБМОВКУ ОБАМИ

Президент США Барак Обама допустив прикру обмовку в своїх висловлюваннях з приводу таборів смерті періоду Другої світової війни. Це визнав на брифінгу для журналістів прес-секретар Білого дому Джей Карні, повідомляє ІТАР-ТАРС.

«Президент обмовився, — сказав Карні. — Він мав на увазі нацистські табори смерті на окупованій Німеччиною польській території».

Йдеться про висловлювання президента США, які прозвучали під час церемонії нагородження Президентською медаллю свободи 12 американських громадян. Серед нагороджених помертвом був боець польського опору Ян Карський. Фашистський концтабір, куди він потрапив, Обама назвав не фашистським, а «польським табором смерті». Це викликало обурення в польському суспільстві і різку реакцію керівництва країни.

«Ми жалкуємо з приводу цієї обмовки, але вона не повинна відтіняти ясного наміру віддати належне Яну Карському і всім тим хоробрим польським громадянам, які виступили на захист людської гідності перед лицем тиранії», — підкреслив Карні.

СПОМИН ПРО ДРУГА ТА ЙОГО ЧАС

(Закінчення.
Поч. у № 23)

Хрущов після його усунення став об'єктом шаленої критики, знущання і темою естрадного хомактава, яке триває ще й досі. Пародіюється в основному кукурудзяна тематика. Хрущов, звичайно, був далеко не святым, але і не таким невротиком, простаком чи бездарним політиком, в чому нас ще й тепер переконують брехливі історики.

Хрущов припустився двох отріхів, яких йому не могла простити ні тодішня партноменклатура (замах на статус і привілей), ні світова закуліса (спроба зламу усталеної ще з часів Леніна моделі міжнаціональних відносин шляхом ліквідації етнічної експлуатації і запровадження пропартійного представництва етнічних груп у сферах суспільного життя і галузях народного господарства, включаючи освітню, наукову й вугільну).

ІВАН ПЕТРОВИЧ КАВАЛЕРІДЗЕ

У якійсь справі академік Петро Степанович Погребняк — мій вчитель — доручив мені відвідати Івана Петровича Кавалерідзе. Я зателефонував до нього і сказав, що ось маю таке доручення і хотів би прийти разом зі своїм товаришем, якщо він, звичайно, не заперече. З його відповіді у мене склалося враження, що він охоче погодився прийняти нас.

І ось ми на порозі його квартири, що по вул. Червоноармійській (здається, в тому ж будинку, де мешкав Терещенко). Нас зустрів високий, ще міцної статури, старший чоловік. Погляд ще молодих очей (а йшов йому тоді 78 рік), грива сивого волосся, характерний кавказький ніс. І з усім цим якось мало гармонувала його лагідна українська мова і багатюща фонетика. На мій пам'яті так говорили останні з могикан, що кінчали колісць класичні гімназії — мій вчитель П. С. Погребняк та ще його друг — професор Ростовського університету Василько Васильович Акімцев. Після перших фраз (хто ви, звідки та чийх батьків діти) розмова перейшла на загальне. Я щось запитував про його рідного брата — професора ґрунтознавства, оскільки це для мене було зрозуміліше й ближче. Іван Петрович згадував свої молоді роки, коли він жив у Парижі, дружив з Архипенком і знався з самим Роденом, автором всесвітньо відомого «Мислителя». Архипенко на той час також уже був відомим як автор яскравих скульптур, у тому числі «Пам'ятника Княгині Ользі» у Києві.

Роден привітно зустрівся талановитих хлопців з України і, траплялося, замовляв їм триплету для нього український борщ. Про те, як це було, Іван Петрович згадував у деталях і з гумором. Про Архипенка завжди говорив з теплою і якимось смутком. Шкодував, що не міг підтримувати зв'язок з ним (Архипенко помер за рік до цієї нашої розмови).

На той час, коли ми нагодилися, І. П. Кавалерідзе готував альбом фотографій своїх творів для якоїсь виставки. Деякі з них він брав до

рук і коментував: «Ось Шаляпін. Його я ліпив, коли мені було 19 років. Шаляпін сам вибрав мене для цієї роботи серед багатьох претендентів. А це Скворода. Це — Артем. А ось Княгиня Ольга. Її зруйнували в 30-х роках». Кожна з цих фотографій супроводжувалася поясненнями — чому, для чого і як це зроблено.

На одній з фотографій Іван Петрович затримався і з якоюсь зажурою сказав: «А ось що чомусь на виставку ніде не беруть. Не знаю, чому. Може, думають, що господар — куркуль». Це була фотографія скульптури, що стояла поруч на столі і називалася «Собака на могилі господаря». Звичайно, Іван Петрович знав причину того, чому «не беруть».

У скульптурі дивовижно поєднуються драматизм Родена і експресіонізм кубізму Архипенка. Трагізм, відданість і невимовна втрата — таке враження справляє композиція скульптури — похилені плечі, важка схилена до надгробної плити голова чи то ірландського сестера, чи то людини, чи то обох одночасно. Через цю свою манеру поєднувати згадані стилі І. П. Кавалерідзе був нещадно критикований ортодоксами від соцреалізму.

Я вперше в житті був так захоплений скульптурою, І. П. Кавалерідзе помітив моє здивування, взяв фотографію і написав на ній: «Федору Вольвачу на спомин про приязню зустріч. Кавалерідзе, червень 1965». При цьому сказав: «Тепер я точно знаю, що для того, щоб зобразити повний ідіотизм, треба зобразити ідеальні риси обличчя і пропорції тіла».

Після альбому мова перейшла до пам'ятника Т. Шевченку, який шойно було відкрито у Москві і до створення якого безпосередньо був причетний Кавалерідзе. Будучи невідомим і замовчуванним, він подарував ідею пам'ятника учням із його майстерні, бо за його авторством пам'ятник не пройшов би. Первинний задум митця (і це він демонстрував на моделі) полягав у тому, що Шевченко стояв на скелі і ніби виривався з вітру. Той пам'ятник, що встановили в Москві, має суттєві відхилення від цього задуму: похилена постать Шевченка, людини, що йде проти вітру, була випростана, а те, що мало б символізувати за плечима вітер, було об'єднано в одне розлітання, не то банального плаща. Сам пам'ятник понизили до землі й встановили на плиті.

І. П. Кавалерідзе був також і модерним кінорежисером. Його оператор стверджував, що Кавалерідзе був талановитіший за О. Довженка, але в силу багатьох обставин він не міг реалізуватися повністю.

Зайшла мова про сучасне кіно, про те, що ми в ньому сприймаємо, а що не сприймаємо. Йому ж не подобалась в тодішньому кіно «повестователю» (для цього існує книжка), розтягнутість кадру (коли показують, що людина спускається сходами, то обов'язково увесь процес від першої до останньої сходинки), неметафоричність («Я ніколи не показував битву в усіх деталях. У мене було так: зударилася дві сили. Пауза. А потім по річці пливе один кашкет, два кашкети, багато кашкетів»). Метафора справді цікава. Хотілося б побачити.

У Кавалерідзе ми пробули

довше, ніж сподівалися.

Під враженням почутого і побаченого поверталися додому мовчки. І це так було несхоже на завжди балакучого Миколу.

АКАДЕМІК

П. С. ПОГРЕБНЯК

Петро Степанович Погребняк — це хрещений батько моєї долі. Він звернув на мене увагу, ще коли я був студентом третього курсу і відтоді постійно тримав мене в полі зору і завжди протягував мені руку допомоги тоді, коли це мені було найбільше потрібно. Я постійно був у нього вдома. Часто було каже: «Приходьте до мене тоді-то й тоді. В мене буде Л. Леонов (М. Рильський, Б. Д. Антоненко-Давидович, чи ще хтось з Прибалтики, Грузії чи Росії)». Запитую: «А що я буду робити?». «Будете сидіти й слухати». В такий спосіб він долучав мене до іншого, досі незнаного мені світу інтелегентних людей, інтелектуальних розмов і, що дуже важливо, патріотичних роздумів. І це дуже укріпило мій дух. Він був надзвичайно мудрою й інтелегентною людиною, висловлювався дотепно і афористично. Був неперевершеним мовцем. Про його досконалу мову писала «Літературна Україна». Його недруги уникали прямої і

обмовився, що він нібито «займався» ще батьком Ліни Костенко, і тому йому з нею все зрозуміло.

Вдруге від цього відомства Петро Степанович захистив мене у 1972 році, коли вже будучи у Феюфанії з тяжким діагнозом, він вийшов із лікарні на годину, щоб підтримати мене на захисті кандидатської дисертації у Київському університеті ім. Т. Г. Шевченка, бо КДБ тиснув на партком і голову Вченої ради, щоб зняти мене з захисту.

Для порівняння: коли брали Євгена Сверстюка, то робили обшук у його робочому столі, а допомагав кафебісту сам директор інституту. Цей академік, стоячи на колінах перед столом (чи кафебістом), сам шмонав по шухлядах, вигрібав з них редакційні папери, передавав їх кафебісту зі словами: «А подивіться ось це». Тепер цей чоловік ходить у великих демократах і ще більших патріотах. Справді, змінюються часи.

Я був останнім аспірантом Петра Степановича, і він був зі мною досить відвертий. За його дорученням мені доводилося кілька разів їздити до І. Дзюби (на той час уже гнаного, переслідуваного, безробітного і безквартирного), щоб передати йому конверт з позначкою: «За місяць

вчиться, якщо нездужає».

Тоді офіційна Україна захламилася в пропагандистському шалі і буквально дуріла, готуючись відзначити 100-річчя ювілей вождя. Народ відповідав на ці заходи анекдотами і гумором про мило під назвою «По Ленінським місцям» та про праску, з якої тільки й чуно, скільки днів залишилося до ювілею. Якось про ці та інші речі зайшла у нас розмова з П. С. Погребняком, коли ми з Миколою навідалися до нього, щоб перевезти його бібліотеку на лютізьку дачу. Він завжди цікавився, як і про що говорить народ на вулиці. Під час такої розмови Петро Степанович приголомшив нас фразою: «Найбільше, що ми втратили за час будівництва соціалізму — це людину. І незалежну Україну колись доведеться будувати з гівна. Скажіть, а хіба це надійний матеріал?». Ми були просто приголомшені такою аналітикою. Яка втрата і якої людини, коли вже йшлося про «нову історическую общность — советского человека», який вже у 2017 році мав стати єдиною національністю для всього СРСР? Або яка незалежна Україна у 1970 році, коли лише згадка про неї вважалася смертним гріхом.

Вражачими у цих словах академіка були біль і туга за втраченою людиною, тією, яку він знав у 1918-1920 роках і яка спроможна була вибухати протестами і повстаннями.

Ця людина озивалася до мене словами Маланюка: «...А треба було власти серед бою на тій землі, де молодість цвіла», максималізмом Донцова: «Або ми станемо печенею, або ми будемо їсти печеню».

Еманация цього духу йшла також від Б. Д. Антоненка-Давидовича, коли він з особливим притиском промовляв слова, які я вперше почув від нього: «Кожне слово, сказане в Україні не по-українськи, — це видаток з української скарбниці, який до неї ніколи не повертається». Глибинний зміст тодішнього одкровення П. С. Погребняка мені відкрився вже в часи незалежності України. Справді, хіба всі наші державно розбудовані проблеми — це не проблеми людини з тою ненадійною матерією? Одна Верховна Рада чого варта...

Наприкінці 80-х — початку 90-х років наші зустрічі та розмови мали вже іншу спрямованість. Микола переймався патріотично-демократичними рухами, їхніми програмами, принципами організації і всіляко намагався донести своє бачення до лідерів цих партій. Я зосередився на науковій роботі після заснування разом з С. Плачиндою, В. Ткаченком та іншими «Зеленого руху», який відразу ж було сканалізовано на маргінес, де він перебуває й донині.

Але партійні лідери, будучи зацікавленими на партійних інтригах, мало переймалися такими речами, як майбутні форми організації суспільно-виробничих відносин на селі, від яких, власне, і залежатиме доля українського села, чи ідеєю організації кооперативів на основі триєдиної участі в них членів кооперативу — майна, землі і власної праці. Статут такого кооперативу був підготовлений Миколою і ми його додали ретельно обмірковуючи. Він переконував чиновників від влади, що фермерство — це вчорашній і поза-

Микола Горбач (у центрі), студентські роки

публічної дискусії з ним, бо він мав звичку в інтелегентний спосіб розмазувати своїх опонентів.

Прискіпливо ставився до мови наукових праць своїх аспірантів і співробітників. Редагуючи, казав: «Дивіться, як слід писати». Був вимогливий до моральних якостей оточення: «Якщо двоноге бреше, то це вже не людина». І разом з тим часто повторював: «Теплота людських взаємин — то велика енергетична сила. Не скупіться бути добрими».

Поспішність, поверховість, кон'юнктурність нейтралізував убивчою сентенцією: «Це повчальний приклад того, як не слід братися за «толканіє» мислей, еслі оні не ясни самому толкователю».

Особливо теплою була його дружба з Максимом Тадейовичем Рильським, який присвятив йому прекрасного вірша «Ліс, або, як кажуть, серби, — шума...»

Промова П. С. Погребняка на похоронах М. Т. Рильського «Перед розкритою могилою друга» тоді вразила всіх. Коли розпочалися перші арешти у 1965 році і я вже перебував «під опікою» полковника Мерешка (Р. Люксембург, 16), П. С. Погребняк ходив, як він казав, до «самого генерала» щодо захисту мене від всесильного відомства цього генерала. До речі, цей Мерешко тоді якось

вчорашній день сільського господарства і що майбутнє українського села — в крупнотоварному виробництві. Але новітні підручники з історії України для учнів 11 класу вже демонструють українського фермера верхи на... мотоблоді, того фермера, який, будучи колгоспником, возсідав на С-100.

І ось тепер інтернаціонал-демократи вопіють: «Ах, що ж накоїла ця влада! Вона зруйнувала село і в плані соціально-виробничих відносин відкинула його на 100 років назад». І це справді так. За роки радянської влади Микола не міг реалізувати свої проекти, хоча навіть високе начальство напівжарту-напівсерйозно називало його тоді готовим головою Ради міністрів. Так само, здається, залишилися не реалізованими його інші проекти та надії і в незалежній Україні, бо він у своїх роздумах завжди випереджав час.

Але одна з його ідей все-таки знайшла організаційне оформлення — це створення соціально-психологічної служби Міністерства оборони. Її очолив представлений Миколою тодішньому міністру оборони К. Морозову — В. Мулява, згодом генерал і гетьман українського козацтва. Микола мені розказував, що концепція такої служби виникла у нього давно під впливом американської книги «Психологія і солдат», яку він читав у військовій частині, перебуваючи на черговій перепідготовці. Шкода, що наступники Морозова цю службу зліквідували. Можливо, у теперішній українській армії було б менше різних макабричних історій, про які нам повідомляють ЗМІ.

Коли я вже згадав про українське козацтво, то кілька слів і про нього. Микола був прихильником і учасником відновлення козацтва. Але він був твердо переконаний, що в основу козацького ренесансу має бути покладена господарсько-економічна діяльність, а також сформована соціальна база козацтва, без чого козацтво в Україні не матиме перспективи.

Насамперед, йшлося про створення сільськогосподарських козацьких підприємств-кооперативів. Нами була проведена рекогносцировка міськ, де такі господарства могли бути засновані. Вибір випав на район Кіровоградської області, на території якого поширені просадочні явища і відповідні їм екологічно змінені ґрунти. Такі землі потребують рекультиватив і спеціального використання і тому їм легше було б надати відповідний статус. Керівництво району з ентузіазмом сприйняло ідею козацьких господарств, оскільки це надавало б району та його жителям певні переваги.

Для заснування базового господарства було визначено садибу-заповідник Тобілевича (Хутір Надія), на що було отримано принципову згоду тодішнього міністра культури Івана Дзюби. Під цю ідею була сформована науково-технічна рада з докторів і кандидатів наук різних галузей сільського господарства. Кілька разів рада в такому складі зустрічалася з гетьманом та його активом, але якось далі «Будьмо, гей!» діло не пішло. Район так і не діждався статусу козацького господарства, який би розв'язав йому руки.

Козацтво було переорієнтовано на охоронну діяльність, де воно тепер деморалізується на побігушках і поступово сходиться на пси.

Бо хіба може бути успішною громадська структура, яка не має соціальної бази і в якій на одного посполитого припадає 10 генералів?

З часом спогади про наше нби дисидентство відійшли на задній план. Ми почали згадувати про нього, коли ця тематика вже перейшла у фазу розробки її істориками і філософами. І цікава картина виходить. З одного боку існує тенденція героїзації тих подій і причетних до них осіб, а з іншого — нівеляція і спотворення справжніх мотивів руху шестидесятиництва через включення до нього (руху) осіб з фальшивими паспортами. Зокрема, філософ, він же і рухівець, М. Попович у «Нарисах історії української культури», виданих і перевиданих Фондом Сороса, до кола активних шестидесятиників відносить В. Коротича і М. Фішбейна, і не згадує лідера цього руху М. Холодного. При цьому Д. Донцов, на ідеях якого ферментувало шістдесятництво, обривається як нібито український фашист. Це шулерський прийом, а наявність сторонніх осіб в обомбі шестидесятиників затуманює глибинно-національні мотиви цього руху.

Ті, хто позиціонував себе «культурниками», насправді були рефлекторними націоналістами, навіть коли цей націоналізм ними не усвідомлювався. Власне, цей контингент забезпечував масовість шістдесятництва. Рефлекторний націоналізм, тобто такий, що існує на підсвідомому рівні, є найбільш глибинний, невинуватий і тому не бажаний і для імпершалівнівців, і для інтернаціоналістів, і для буржуазних демократів, бо на його основі виростають всі інші націоналізми — буржуазний, націонал-комуністичний, націонал-соціалістичний, інтегральний та ін. Кожен українець, якщо він — українець, є рефлекторним націоналістом.

На завершальній стадії шістдесятників на нього наклався космополітичний рух за права людини, який в кінцевому підсумку виявився рухом за міфічні права «міфічного человека», шось на зразок відомого «ви воевали, а ми победіли».

Одні учасники того руху згодом емігрували з України, інші, як інтернаціоналісти-демократи, увійшли до нової старої влади, співпрацюючи з тими, хто намагається розбудувати Україну без державної ідеології, національної ідеї і без українців. Тверді патріоти — Ю. Бадзьо, В. Барладяну, В. Мороз, З. Антонюк, П. Рубан, П. Скочок та інші — були не до впадоби українській політиці.

Якщо хтось з взаємичних стверджує, що рух шістдесятників був організованим і координованим, то, певно, так воно і було. Але для багатьох це був рух, для означення якого у польській соціології існує поняття *Red baparov* (З. Бауман) — це коли кожний наступний баран в отарі дивиться в хвіст свого попередника і так рухається в цьому напрямку все стадо. Це — один з механізмів суспільних рухів. Цей механізм нині посилено експлуатується політехнологами. Так, до речі, розвивається й наука. Нові відкриття в науці трапляються там, де якийсь паршивий баран вибивається із стада.

Таке бачення обставин тогочасного життя складається з відстані років. Ми не були посвячені в організаційний бік шістдесятництва. Не знаємо, чи докладається до нього поняття про організаційність на своєму рівні. Ми поділяли його спонукальні мотиви. І просто йшли.

Федір ВОЛЬВАЧ,
професор

М. Київ

Шановна редакціє! Я дуже вдячний «Кримській світлиці» за те, що вона прихильно і уважно ставиться до берестейської проблематики. Таких газет в Україні поки небагато... Приємно було прочитати в газеті «Лист із Бреста» (мій відгук на статтю «Білоруською — без акценту, українською — від душі») («КС» від 27.04.2012). Хочу надіслати одну із своїх останніх публікацій про Одрача, нехай вона буде своєрідним доповненням до статті Сергія Лашенка «Вірний син Берестейщини». Нехай і надалі триває культурна співпраця між берестейцями і Україною!

Якщо вам захочеться прочитати одночасно Михайла Кошубинського, Івана Багряного, Бориса Грінченка, Олександра Солженицина, Михайла Шолохова, Олександра Купріна, Якуба Колоса, то візьміть в руки книги пінчука Федора Шоломицького. На думку критиків, коло проблем і манера письма пінського прозаїка перевертуться з усіма вищезгаданими авторами. Одна читачка назвала його «наївним», а я б уточнив — Федір Шоломицький в літературі був ширим реалістом. Особливою ширістю його творчість вирізняється тому, що ні потреба в заробітку, ні замовлення видавця, ні запити читачів на нього не впливали. «Шебетун» — так називали його знайомі за однойменним твором, показав себе повною мірою самодостатнім автором. Джерела його творчості виключно внутрішні: уклад життя пінського села виховав у нього нестримний потяг до прекрасного, загострене почуття справедливості і глибoku релігійність.

Федір Шоломицький народився 13 березня 1912 року в с. Мисятичі Пінського повіту в родині пінського шляхтича. Свого часу він оскаржив думку Романа Горюкевича, що пінська шляхта була носієм польського духу. Справа в тому, що навіть у той час, коли більшість селян вимушено перейшла в уніатство, багато шляхетських родів Пінщини зберегли відданість православ'ю. Богомільним був дід письменника, ця ж риса передалася і онукові. Письменник усю життя залишався глибоко релі-

ФЕДІР ОДРАЧ — ПИСЬМЕННИК ІЗ ШЛЯХЕТНОЮ ДУШЕЮ

гійною людиною. Гоніння на церкву в Радянському Союзі сприйняв як особисту драму.

Прагнення здобути добру освіту і пошук власних коренів привів Федора Одрача до історичного факультету Університету ім. Стефана Баторія, який він успішно закінчив, отримавши титул магістра філософії. У 1939 році став учителем однієї зі шкіл на півдні Пінського району. Між тим, у системі освіти наближалася чистка. До квітня 1940 року брестський, пінський та інші відділи освіти відвітували про те, що в їхній структурі працюють численні класово ворожі елементи. Побувавши на кількох допитах у НКВС, Федір Шоломицький вирішує кинути роботу і втекти до Польщі. Складні життєві умови виснажили організм, і письменник захворів на хворобу легенів. З початком війни він їде в Ковель, де стає журналістом «Ковельських вістей». Проходить менше року, і за ним починає полювати гестапо. В цей же час у місцевих лісах формуються повстанські загони УПА-Північ. Шоломицький поступає у розпорядження начальника тилу цієї військової групи до інформаційно-пропагандистського відділу. З ускладненням військової ситуації командування вирішує відрядити письменника до Чехії. Він пише рапорт з проханням залишити його на батьківщині з сім'єю. У проханні було від-

мовлено, і для Федора Шоломицького почався новий еміграційний етап життя. Тепер час від часу він буде використовувати як псевдонім інше, більш схоже на чеське прізвище — Одрач. З Чехії скоро довелось переїхати до Німеччини, потім до

Великобританії, а потім у Канаду. Тут, в Торонто, пінчук провів свої останні роки. Федір Одрач помер на 53-му році життя.

У його біографії багато білих плям. З великого кола його знайомих-літераторів можна назвати білоруських поетів — Федора Ільєвича і Максима Танка, російського поета Василя Коротичевського, українського поета Івана Хмеля. На еміграції Одрач входив до об'єднання українських письменників в еміграції «Слово» і до Наукового товариства ім. Т. Шевченка.

Рання творчість Федора Одрача практично невідома. Відомий бібліограф Ігор Павлюк пише про те, що в «Ковельських вістях» друкувалася серія його новел і віршів. У перші роки його перебування в еміграції були надруковані новели «За втра-

ченому ґрунті», збірки новел «Покінута оселя», «Півстанок за селом». Крім того, Одрачем були написані кілька етнографічних нарисів. За кількістю текстів і письменницькою майстерністю його складно порівнювати з кимось із прозаїків, народжених на Пінщині. Одрач — неперевершений! Одна з важливих рис його пінських творів — це реалізм. Багато хто з авторів був схильний архаїзувати побут пінчуків. Шоломицький з любов'ю описував селян з берегів Прип'яті та Стиру, але зовсім не ідеалізував їх. Він детально описував, чим відрізняються різні покоління поліщуків. Показував, як стосунки між людьми псується

через заздрість і користолобство; як впливають на якість життя безхарактерність, неосвіченість, низька культура. Авторі-початківці не можуть відірватися від форми і обмежуються дослівною ілюстративністю, жорсткою прив'язкою до біографії. Справжньою пробою якості в літературі служать глибинні загальнолюдські й філософські питання. І ця тема присутня в кожному з творів Федора Одрача. «Родзинкою» його творів є опис риболовлі. Це заняття, без якого неможливо уявити життя на берегах нижньої течії Стиру, показує ставлення людей до нав-

колишнього світу. Одрач є одним із краших «портретистів» рибальської душі. Гучна риболовля з молодечою бравадою видають новачка в рибальській справі. Бездумний видобуток риби видає схильність до нелюдських вчинків. Одним словом, то не риболовля, то окремих мікросвіт, і тому навіть в манері риболовлі відбивається життєвий досвід і життєва спрямованість.

У ХХІ столітті інтерес до особистості Федора Одрача відроджується. У Луцьку було видано два його романи. Критичні статті про творчість письменника написали відомий етнограф професор Віктор Давидюк і декан філологічного факультету Юрій Громик. Крім того, літературні твори стали предметом дослідження науковців з Рівного та Житомира. Вважається, що в українській літературі ніхто так яскраво і повно не описав у прозі Пінщину, і навіть Полісся загалом, як Федір Одрач.

Віктор МІСЮК,
культуролог

м. Брест

Зустріч у Бресті. Віктор Місюк (праворуч) і власкор «Кримської світлиці» Сергій Лашенко

ТВОРЧА ЄДНІСТЬ МУЗИКИ І СЛОВА

Беру в руки ошатно видану книгу, подаровану мені одним із авторів, на якій значиться два імені — Петро Лойтра і Федір Степанов. Її назва — «Ти у мене одна». Це слова з вірша Федора Степанова, яким вона починається. Книга вийшла не в Криму, а в містечку Мала Виска на Кіровоградщині і має підзаголовок — «Збірка для дорослих і дітей». Вона репрезентує пісні кримського поета Федора Степанова та маловідомих музиканта Петра Лойтри, створені ними протягом останніх років, підсумовує творчу співпрацю двох митців — майстра слова і композитора.

Хоч адресат призначення в книзі й названий, однак у ній немає розподілу творів окремо для дорослих та для дітей. Бо, справді, хіба можна поділити Україну, її славу історію, рідну мову, матір, природу країни та її барвисті краєвиди за віковими ознаками? Вони належать усім! Головне, щоб про все це йшлося художньо переконливо, і щоб слово, а за ним музика збуджували душевні порухи, відповідні емоції читачів і слухачів.

Не беруся судити про якість музики, бо не вважаю себе фахівцем у нотній грамоті, а спинюся на поетичних текстах, які надихнули композитора на створення за ними пісень. Одразу зазначу, що їхній автор виявив себе в них саме як поет-лірик. Свого часу про що рису віршів Степанова я вже писав. Отож до його творчого спектра, як-то критик і рецензент, варто долучити й таку примітну особливість на ниві поетичній — поет-пісняр, у чому переконує дане видання. Для цього варто лише ознайомитись з опублікованими в ньому віршованими текстами, що стали піснями. А тематичний розв'яз їх досить широкий, як зазначає автор передмови до книги Володимир Тельнов (член Національної спілки журналістів України, голова Маловісиківського літоб'єднання «Степова криниця»), «тут є героїчні пориви, трагічне й іронічне, патріотичне і ліричне, є розмаїття природи, уся палітра переживань людського життя... Читач відчуває радість і смуток, мрії, спогади, розчарування і надії».

Словом, перед тим, хто прочитає ці твори, постане їхній ліричний герой як суспільний суб'єкт у всьому обсязі його почувань: в радощах і в нещастях, у життєвих буднях... Причому, одні з віршів, створені за всіма законами пісенного жанру, мають приспіву-рефрени, що виконують частину роль такого своєрідного пунта, так поцінованого ще І. Франком, шоправда, в даному разі не прикінцевого, а проміжного, який, повторюючись, стає ідейно-визначальним стрижнем твору, одночасно цементуючи його в сюжетно-смыслову цілість. І як на наочний приклад можна послатись хоч би на один з таких, уже згаданих вище творів — «Ти у мене одна», проінтуйти синівською любов'ю до України і слова якого можна сприй-

няти як гімн рідній землі: *Україно моя, ти повік в моїм серці, В шелестинні дїбров, рокотанні бандур. Та коли до борні*

нам ставати прийдеться — Нездоланна завжди і несхитна, як мур. Сить сонце ясне, і лани колються, Наша пісня розлога повсюди луна. І не треба для мене найбільшого щастя, Земле рідна, у мене ти в серці одна.

Інші поезії збірки сприймаються як ліричні пісні завдяки їхнім специфічним рисам та образно виражальній природі, що виявляє себе в таких ознаках, як, перш за все, мелодика, музичність строфіки, пісенність, символіка, синтаксичні паралелізми, повтори, а також простота побудови і водночас глибока чуттєвість. Компонент цього пісенного ряду можна виокремити хоч би в таких віршах поета, як «Журавлина пісня», «Материнський дарунок», «Любов — ріка» та інші.

Розмаїта і змістовна палітра пісенника. Глибокі патріотичні мотиви проймають історичну поему Ф. Степанова «Батіг» (назва містечка нині в Вінничині, під яким 23 травня 1652 року козацьке військо гетьмана України Богдана Хмельницького вквітало розбило і майже повністю знищило 50-тисячну польсько-шляхетську армію коронного гетьмана М. Калиновського і німецьких найманців). Розділи цієї поеми послужили Петру Лойтрі для створення цілого вокального циклу, зокрема інтродукції «Заграй мені, кобзарю, на своїй бандурі» та цілого ряду інших пісень — «Гей, задумав батько Хмель», «Лист Богдана», «Під Батоюгом», «Битва», «Ой чия то головешка...»

Зворушують і художні тексти, присвячені малій батьківщині, почуттям любові до неї ліричного героя, святим для кожної людини куточкам рідної землі, де вона народилась, де минули її дитинство і юність, прийшли перші почуття любові. До краших з таких віршів належать «Ота стежина», «Журавлина пісня», «Кри-

воріжжя моє», «Салгір», «Сокирки». Окремі з таких творів пронизані філософськими тенденціями, смутком за скороминучими літами, за молодістю, як, приміром, вірш «Маки польові» — по аналогії з яким напрошується пісня-шедевр Леоніда Глібова «Стоїть гора високая».

Чимало в збірці любовної лірики, віршів про перипетії кохання, що так вивиснує людину й підносить над буденністю, романтизує її буття. Запам'ятовуються такі з них, як «Скрипка» та «Ой роки далеко».

Озвучені П. Лойтрою стали піснями й вірші Ф. Степанова, що належать до пейзажної лірики, зокрема «Зимова пісня» та «Керпневе».

Більшість віршів книги написані за пісенно-літературними традиціями, а деякі з них і своїми мотивами, і засобами пісенності та мелодики, і навіть лексичним складом близькі до народнопісенної лірики («Ой роки далеко» та, зокрема, вже згаданий «Любов — ріка»).

Не буду спинятись на деяких словосполученнях, які дещо важкі, як на мене, для співу, окремих повторах тощо, однак вони ніскільки не позначаються на загальному позитивному враженні від книги.

Загалом дане видання сприймається як художньо-тематична цілість, яку не порушує розмаїття її мотивів, про котрі йшлося вище. Вміщені ж російськомовні тексти хоча і відповідають ознакам пісенного жанру, але не зовсім вписуються в композиційну канву збірки та її загальну мелодику.

Книга П. Лойтри і Ф. Степанова «Ти у мене одна» є підтвердженням того, що, коли віршований текст знаходить музичний відгук у композитора, то це засвідчує близькість художнього мислення обох авторів, а відтак веде і до їхнього творчого успіху. Думається, що книга знайде свою дорогу і до музичного працівника, і до читача, просто любителя красивого слова.

Михайло ВИШНЯК

З ДАВНЬОГО ПОЛІСЬКОГО РОДУ БОРЦІВ

Якось до нашої редакції завітав кременезний, привітний на вигляд, вже у літах чоловік і відрекомендувався:

— Валентин Миколайович Борець-Борцов, у недалекому минулому вчитель-словесник середньої школи № 15 м. Керчі. Привіз свої вірші...

Кинувши оком на сторінку з віршами, акуратно набраними на комп'ютері, я помітив, що вони не зовсім традиційні, римовані, як у переважної більшості авторів, а «білі», не римовані... І хоч я, по правді кажучи, не великий прихильник «білих» віршів, все ж інтуїтивно відчув, що наш гість — людина цікава, неординарна. Захотілося ближче познайомитись з Валентином Миколайовичем, поговорити про поезію, про життя-буття, про його прізвище...

І добродій Валентин повідав мені, що рід Борців з давніх-давен жив у Звигелі — теперішньому місті Новоград-Волинському Житомирської області. Прапрадід Назар і прадід Яків називалися Борцями, але після сумнозвісних царських указів, коли в Україні заборонялося все українське, діда Устима 1876 року записали... Борцовим.

І хоча Валентин Миколайович за паспортом — Борцов, все ж підписує себе давнім прадідівським прізвищем Борець, щоб хоч морально позбутись наслідків тієї шаленої русифікації, яка проводилася в Україні, коли навіть прізвища калічилися на догоду «старшому брату».

Про історію свого родоводу, про своє справжнє прізвище Валентин Миколайович дізнався з місцевих архівів, котрі уважно вивчав, добираючи матеріали для своєї статті-дослідження про землеволодіння родини Косачів. Турботливий Петро Антонович — батько Лесі Українки — був дворянином і в Новоград-Волинському повіті мав землю. Як же він нею розпоряджався? Вивчення архівних джерел привело до відкриття, що Петро Антонович поступово розпродав належну йому землю, а гроші витрачав на розвиток української культури, на публікації творів дочки Лесі, на освіту і розвиток своєї сім'ї.

Віднайшлися в архіві й нотаріальні акти продажу землі Петром Антоновичем, які В. Борець згодом описав у статті «Землеволодіння Косачів», видрукуваній в науковому збірнику.

А ще Валентин Миколайович розповів, що у далекому сорок п'ятому, коли на заповнених «студебекерах» у вигорілих на сонці гімнастерках поверталися додому з війни воїни-земляки, він у невеликому поліському місті Новоград-Волинському вперше пішов до школи. Після сьомого класу романтика покликана його на навчання до Київського геологорозвідального технікуму. Одночасно з романтикою далеким доріг його серце заповнила поезія: в 16 років опублікував у районній газеті свій перший вірш... Любов до літератури привела його в педагогічний інститут, що нині зветься Національним педагогічним університетом ім. М. Драгоманова в Києві. Після закінчення навчання з 1960 року почалась нелегка праця педагога в школах-інтернатах Криму (Керченська спецшкола-інтернат) та на Камчатці. А потім знову керченська середня школа № 15, де до 1998 року викладав українську мову та літературу.

Праця вчителя важка, та Валентин Миколайович усе ж «викроював» хвилини для написання власних віршів, для пошуку архівних матеріалів про перебування Лесі Українки в його рідних краях. Адже майбутня поетеса 1871 року народилася в Новоград-Волинському, де через багато років народився і Валентин Борець.

Уже згодом, у середині 90-х років, коли син Валентина Миколайовича Микола зібрався до Нью-Йоркського університету, батько дав йому адресу Косачів, котрі живуть в США. Передав і своє дослідження, присвячене землеволодінню Косачів.

Після завершення навчання Микола потрапив у родину Косачів у штаті Нью-Джерсі. Тут в одній із фірм пройшов стажування і три місяці прожив у теплому колі незвичайної родини. Племінниця Лесі Українки Ольга Сергіїв, дочка сестри Лесі Ізидори, передала в дар родині Борців дуже цінну книгу «Леся Українка. Хронологія життя і творчості», написану Ольгою Косач-Кривинюк та видану Ізидорою в США українською мовою з теплим написом: «Милим моїм землякам — рідним і духовно близьким... Маю щастя задовольнити Ваше бажання мати цю працю, пане Борцов, пані Борцова та ваш чудовий син! Слава Україні! Ольга Сергіїв. 8.V.94 р.».

Валентин Миколайович дуже пишається цим дарунком! Нині колишній учитель-словесник (до речі, й дружина його Таміла Петрівна — теж вчителька української мови та літератури) на заслуженому відпочинку. Можна більше уваги приділити й улюбленому заняттю — віршам, потяг до написання яких проніс через роки, перші проби пера надсилав «на суд» самому Максимові Рильському.

Валентин Миколайович підготував рукопис своїх поезій «Вітвар бажань», видати книжку сподівається за допомогою меценатів.

Що ж хвилос поета — колишнього вчителя рідної мови та літератури? Мабуть, як і до кожного в зрілому віці, до нього приходять ширі спомини про рідний край, про своїх батьків, про ті мальовничі поліські пейзажі, красивіших від яких ніде не зустрічав! А ще його хвилюють людські взаємостосунки, в яких над усе він цінує високий інтелект і добродійність, і, звичайно ж, поет не байдужий до сьогоднішніх життєвих негараздів, яких, на жаль, у людей значно більше, ніж мусило б бути.

Вірші Валентина Борця-Борцова засвідчують його палку відданість рідному слову, своїй землі, Вітчизні. І це, гадаємо, найголовніше.

Пропонуємо добірку віршів Валентина Миколайовича Борця з його майбутньої книжки.

Данило КОНОНЕНКО

Валентин БОРЕЦЬ-БОРЦОВ

«УСЕ ТОБІ, ВКРАЇНО, ПЕРЕЖИТЬ...»

* * *
Чи Сонце
серед орбіти,
чи на орбіті у Сонця
Земля...
Це орбіта моєї України.
Україно моя дорога,
скільки треба здолати орбіт,
щоб позбутись
твоїх добровільних
плебей
і здолати
убогість нікчемну,
дати гідне
життя громадянам?

* * *
Що це за світ,
коли мати бере
милостиню,
коли повногруда жінка
продає тіло?
Що то за держава,
де малята
з дорослими очима
прохають про кусень,
де заціпенілі раби —
коло роботи,
а раб роботу
не кине,
поки не вмере.
Залишилися звірині сліди,
то блукають сліди,
бандитами втопані
і сонцем висушені.
Що то за край,
де триповерхові котеджі
соромливо сховалися
за соснами
від людського ока.
Що то за країна,
де вигинається
шия політика,
як у лебедя
над водою?
То велика поруйнована
державка.

* * *
Під Києвом
молоді і дорослі сосни
зрізані.
Чи ж ти напружувався,
споруджуючи
три поверхи
в долині?
За ними ліс стоїть,
господар не з'являється.
Мальований будиночок,
стіни із грошей,
стіни — скляні.
Крізь них бачать життя
господаря ті,
що сьогодні не мають обіду.

* * *
Химерний поет —
ніщо його не цікавить:
м'яса нема,
хліб подорожчав,
мати хворіє,
сукню дружині купити...
В саду яблуневім
в рожевій метелиці
цілуються юні...
Поєдналися партії в Києві...
Чи помиляється президент?...
Комуністи ще
грюкають у двері...
Чому «Анжеліка»
лежить на прилавку?
Україну малюють на мапі
державою.
Що бачить поет?

Не для всього
є місце в душі,
але все свій порядок
знаходить.

* * *
Чи старість
спокійна?
Старість вільна,
старість велична,
знедолена
і сумна,
поважна
і статечна,
горда
і хвора,
на самоті
і в темряві.
Добре,
коли є знання,
коли чує
друг гарний,
усміхнений
і бадьорий, —
тоді нехтують

старістю,
то —
ще молодість.
* * *
Чиновник — я.
Коло мене —
правила без правил
Мене придумали.
Я — сам собі,
а він — собі.
Чиновник — я.
Мене нема
з ким порівняти.
Залежні всі,
а я — ні від кого.
Я не пустий,
в мені є зміст.
Найкращий зміст,
коли мені — на лапу.

* * *
В вісімдесяти квартирах
погасло світло.
Газ не палили,
тепло захололо.
В вісімдесяти квартирах
сто шістьдесят ліжок.
Під ковдрами і кожухами
жінки і чоловіки,
маленькі і не дуже,
чекають тепла —
не весни 1997-ї.
Чи є криза енергетична?
Один краде,
другий не хоче рахувати,
третьому байдуже,
а цьому —
все на руку,
бо діє
його приватна справа.

ІВАНОВІ ЛИПІ З КЕРЧІ Марті

Будинки збігають до моря,
Івась змагається з морем;
будинки сяють від сонця,
з ними сміється
Іван.
Вітрила летять на хвилях...
тріпоче морське полотно.
Хлопчик стрибає по дошках
солоних,
хлопчик бачить
свій зоряний шлях:
«Подаруй мені, море, пісню,
я уярмлену бачу Україну,
буду битись за волю
священну,
там відбуде моє життя.
Поряд будуть брати
від Тараса*,
там ще плине моя Україна,
буде радість моя достатня,
відгримить,
як весняна гроза».

* Мається на увазі «Братство Тарасівців», започатковане Іваном Липою

* * *
Епоха — то час і простір.
Грушевський —
рідне джерело.
А Україна прагне вольності,
снага,
жага
і спрага!
Усе тобі, Україно, пережить:
ганьбу своїх синів —
З маленькою душею
українців,
підступного обійми брата,
оскал чужих багнетів,
твоїх без совісті міністрів,

що в жебраки готують
свій народ.
Ще довгий шлях,
усе тобі, Україно,
пережить,
усім тобі перестраждати,
А буде вільність, рівність.
У нас кипить
снага,
жага
і спрага!
Ти вільна, Україно, вільна,
Грушевський з нами,
він — достойний син.
* * *
Рябий сніг на сопках.
Корфеська затока.
На косі є тут
смуга для зльоту.
Сюди прилітають, спішать,
відлітають
романтики —
вічні бродяги.
Підсвічені світлом небесним,
мов боги,
українці мої,

школа на півночі
і архітектор.

* * *
Камчатка зимова,
ще ранок нічний,
свіжо дихає вітер.
Скрип снігу порушує тишу.
«Фу-фу» — і розходяться
вмить
з людськими очима
сполохані добрі собаки.
Мене вабить цей край,
живописна земля, —
все по-новому здалеку
бачиш.
Та в душі так бринить,
відчуваю еством:
все ж десь рідна земля,
десь зелена Україна.
* * *
Моя любов
якоюсь стала іншою.
Я весь тремчу
і так хвилююся,
шукаю своє слово,
щоб ти відчула,

рідні люди мої,
то —
що це вас занесло
на окраєць землі,
на Камчатку?
Люди кажуть поважно:
«Наша діаспора
на Камчатці
вміє співати
і працювати».

* * *
Року вісімдесят п'ятого
в готелі засніженому
на другому поверсі.
В номері чай
і пахнуть оленячі шкури.
За вікнами сніг
все вирівняв.
Безбарвні будівлі.
З'явилася постать,
як думка у вирі непевнім.
Хуга за холодними стінами
і ми в цьому світі,
відражені.
Чи все устигаємо?
Молоденький чукча
відпочиває
і на словах хизується
«вінчестером 84-го»:
— Від братів на Алясці...
— А як же туди?
— Між прикордонниками
на нартах — туди і назад...
* Американська гвинтівка,
шанована серед мисливців

* * *
... порт.
Ще тільки вересень, —
хоча початок, —
а тут зима.
Нудний вулканічний пісок —
це берег Берингового моря.
Рядами будиночки
Тягне вулиця в селище.
Іржаві вишикувались
Контейнери,
мало не в піні хвиль,
що велетнями
на берег гупають.
Шукаю вантаж
серед контейнерів,
який за два роки
не розпізнали.
Заглянув
в гнилий дерев'яний амбар:
стіл чи настіл високий
з дошок,
гранчасті стакани —
символ епохи
і п'ятеро вовкуватих
музиків
крут столу
на мене витріщились.
Усе це
морський порт
і селище Пахачі.

* * *
Від інтернату
до школи
і в скляному переході.
Земля Камчатки
навколо,
млосна картина
зі снігом за склом.
Я довго бреду
і думаю:
— Мене бачать, а я — нікого.
В скляному коридорі
тепло
і квітнуть
білі мої троянди.
Це як виняток тут:

як пахощі коштовного вина.
як колір перламутру,
як дотичок дитини.
І світ великий вир —
перенесе у сяючі
краї незнані,
в райський сад.
Я оторну тебе,
притисну ніжно,
як ніколи.
Тоді ти зрозумієш,
що я люблю.

* * *
Чим пахнуть троянди
влітку?
Чим пахнуть троянди
восени?
Чим пахнуть троянди
весною?
— Тобою.

ВЕЧІР В БЕРЕГОВОМУ Синю

Висить над обрієм
штормом омите сонце.
А хмари і небо —
після дощу.
Стомлене море,
притомлені чайки.
Глина червона,
підмита прибоем,
звалилась звисока.
Гойдають хвилі
ланцюги і байду.
Палиця плаває
в мутній воді.
Миколчині ніжки
ступають по гальці.
Пляжникам хочеться
теплого моря,
а хлопчик жадібний
до моря і вітру.

ВЕЧІР НАД МОРЕМ

О молоде вино,
як пахне свіжим хлібом!
Нагадає воно
той вечір понад морем.
Згасало сонце
за пшеничним полем,
землиця парувала
після зливи,
а далі — море
піднімалося, опускалось...
Співати й мріяли
душа ще не стомилася.

ВІЧНИЙ ГРАД

На спині сивої хвилі
пливу в камінну Керч.
Спекотно серед скель,
маки з-під них проростають.
Прекрасне потріскане
каміння,
як зморшки на лицях
старців!
В оранжевім мареві заходу
колони Пантікапею.
Спускаються до берега моря
красуні в тогах.
Стежками Мітридату
після дощу
біга рум'яний хлопчик,
монетки визбирує древні.
Камінна Керч
політична пустеля.
Середньовічну площу
лякає бронзовий ідол.
В камінній Керчі
про сучасність
нагадає рибний вітер.
Керч — невелика скеля
серед віків.

УВАГА: КОНКУРС!

«МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО...»

До 13-річчя кримської дитячої газети «Джерельце» під Шевченковим гаслом «Мені тринадцятий минало...» оголошується **творчий конкурс серед юних читачів** — школярів Криму і всієї України. Надсилайте на адресу редакції (звичайною або електронною поштою) ваші **літературні, поетичні, публіцистичні твори** — на будь-які теми, які могли б бути надрукованими в дитячій газеті. Компетентне журі, яке очолює незмінний шеф-редактор «Джерельця» Данило Андрійович Кононенко, оцінить і відбере кращі творчі доробки, автори яких отримають шанс вибороти суперприз (**розкладний велосипед!**) та інші нагороди.

Крім творчих завдань, будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось два з них:

— **КОЛИ ВИЙШОВ ПЕРШИЙ НОМЕР «ДЖЕРЕЛЬЦЯ»?**

— **ХТО, НА ВАШУ ДУМКУ, НАДАВ ДЛЯ ПЕРЕМОЖЦЯ КОНКУРСУ У «ДЖЕРЕЛЬЦІ» ГОЛОВНИЙ ПРИЗ — ВЕЛОСИПЕД?**

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

ВЕЛОСИПЕД — ЦЕ ВАМ НЕ ІГРАШКА!

Армія Швейцарії закупить для своїх солдатів близько 2800 сучасних гірських велосипедів, повідомляє місцева газета NZZ Am Sonntag. Вони замінять нинішню модель, що використовується протягом 20 років.

Нові велосипеди оснащені алюмінієвими рамами і важать 15 кілограмів — тобто на 10 кілограмів менше тих, які використовуються в швейцарській армії в цей час. Крім того, у них вісім передач замість однієї. Вартість одного такого велосипеда становить 2500 швейцарських франків (2300 євро). NZZ Am

Sonntag повідомляє також, що нову модель особисто випробував міністр оборони Швейцарії Улі Мауер.

Військовий велосипед можна також використовувати для перевезення важкої зброї та набоїв. А скільки б на нього можна було завантажити «Джерельця»!

СЛОВО ПРО «СЛОВОЦВІТ»

Рекомендую колегам-учителям та дітям книжечку вчителя з Євпаторії Василя Томчука «Мій словоцвіт».

Василь Іванович Томчук народився 9 березня 1946 року в селі Підлісці Ізяславського району Хмельницької області в селянській сім'ї.

У 1964 році закінчив 11 класів Щурівчицької середньої школи, а в 1972-му — з відзнакою філфак (українське відділення) Кам'янець-Подільського педінституту.

Більше сорока років працював учителем української мови і літератури в ПТУ-19 та школі-інтернаті міста Євпаторії.

До книжки ввійшли публіцистичні статті, етюди, образки члена Національної спілки журналістів України, вчителя-україніста, відмінника освіти України Василя Томчука.

Упорядник, редактор, автор передмови — крим-

Василь ТОМЧУК

ГОРДІЙ І ГОРДІЙКА

Мої старесенькі сусіди жили через дев'ять хат від нас. Завжди охайні, працюючі, начитані, не-сварливі. Мали пасіку, ранньородючі черешні-яблука. Чомусь були бездітними. Може, тому любили хлопчиків-школярів.

Знаючи-відчуваючи таку їхню прихильність, я, вільний від школи, уроків, навмисне по кілька разів проходив біля них, аби мене помітили і попросили принести з криниці в кінці городу хоча б відерце води чи привести з берега припнуту там кізоньку. Не раз у магазині хлібчик для них купляв, цукерки, оселедці. Вони гладили мене по голівці, цілували, дякували й дуже гарно, по-своєму, казали: «Хай тебе, дитино, Бог береже». Дотепер щемко стає, коли чую ці непрості слова.

ПОДАРУНОК МАТЕРІ

Вже пахло весною. Рясніла мати-й-мачуха, іскрились голосні струмочки. За селом — царство смерекового лісу, святість вершин.

Про кращий святковий день і не мріялось. Вирішив податися в гори. Так вже хотілося сягнути

тієї високості! Вибрав собі вершину. Йшов до неї повільно. Потім повз. Провалувався. Іноді по шию. Витрушував холодні зернини з-за пазухи і чобіг. Відпочивав. А здаватися не хотілося.

І ось останні метри. Під ногами суха травичка. Сідаю на камінь, мильуюсь гірським краєвидом. Але що це? Невже й там сніг? Швидко йду, дивуюсь і очам не вірю. Зупиняюся радий і збентежений. Десь на двогектарному пониззі щедро зацвіли проліски. Вперше у житті стрічаю таку величаву красу. Відірватись не може. Щось ніжне, добре й щасливе так і ллється в мою душу. Хочеться сказати стільки ласкавого, принести людям так багато корисного і приємного. Шко-дую, що опинився серед такої краси один. Адже сьогодні не тільки мені потрібна усмішка природи...

Пестив райські пелюсточки, цілував, зрошував сльозами щастя. Довго був у полоні чарівності. Потім згадав, що вже час і додому. Йшов та дивився, дивився і йшов... Через годину переступив поріг господи.

Усміхнулася матуся. З білим букетиком в руках здалася ще милішою.

Сьогодні ж було її свято...

КОТИК — МУРЧИК

Небагато людей звертає увагу, на жаль, на чотириногих наших друзів. Особливо в дошкульні холодні місяці. Є «особи», про яких мені не хочеться писати, але мушу. Вони чимось нагадують нормальних людей, проте злі, жорстокі, безсердечні. Ці «людці» (їх небагато) тихенько роблять свою «чорну» справу — і друзів наших меншає.

Було, наприклад, зовсім недавно шість котиків біля нашого під'їзду, а тепер тільки два. Хтось, думаю, має якесь «дикє» задоволення від цього. Але Бог їм суддя.

Цього котика я запримітив: великий, головатий, сірої масті, ласкавий. Коли хотів їсти, то сусідів на першому-другому поверхах своїм голосним м'явчанням спонукав вийти. Й ми не раз йшли — виходили до нього не з порожніми руками. А того дня він чекав мене з гарною чорно-білою кицею. Притулився мордочкою до руки й почав щось вдячно муркотити. Й не торкнувся мисочки з їжею, поки не наїлась вона. Ніскільки я не здивувався, тільки подумав: от якби ми частіше приглядалися до поведінки «братів наших менших».

(З книги «Мій словоцвіт»)

Василь Томчук на уроці

СКАЖИ, ПАПУГО, ДЕ ЖИВЕШ?

В Японії домашній папужка, який кілька днів тому вилетів з будинку своєї хазяйки і загубився, повернувся додому після того, як самостійно назвав поліції свою домашню адресу.

Як повідомляє Лента.ру, інцидент стався в Сагаміхарі, на захід від Токіо. У поліції розповіли, що до дільниці птаха приніс гість одного з місцевих готелів — він познайомився з папугою, коли той сів йому на плече. Постоянець готелю вирішив, що птаха, швидше за все, належить комусь, і відніс його у відділення поліції. Правоохоронці взяли на себе турботу про папугу і почали пошуки його господарів.

У дільниці птаха освоївся і почав розмовляти. Він повідомив поліцейським назву міста, в яко-

му живе, район, вулицю і номер будинку. Здивовані співробітники поліції вирушили з папугою за вказаною ним адресою. Виявилось, що за адресою проживає хазяйка птаха, 64-річна японка.

У бесіді з поліцією жінка розказала, що придбала папугу в зоомагазині два роки тому. За цей час її вихованець уже встиг здійснити одну втечу з будинку. Після того, як він повернувся додому, хазяйка вирішила навчити його вимовляти свою адресу, щоб у разі повторної втечі він міг повідомити її поліції.

* * *
ЗАВДАННЯ НА ЛІТО ДЛЯ УЧАСНИКІВ ТВОРЧОГО КОНКУРСУ В «ДЖЕРЕЛЬЦІ»! Надсилайте цікаві розповіді-бувальщини про домашніх тварин і звіряток — «братиків наших менших». Кращі твори будуть опубліковані, а ви отримаєте додаткові бали у нашому змаганні!

ЯКБИ Я БУЛА ЧАРІВНИКОМ...

Якби я була чарівником, то всю Землю зробила б зеленою і виростила б багато рослин. А зима завжди була б сніжною й білою. І в цьому прекрасному світі не було б бідних, злих, поганих людей. Я всім дарувала б здоров'я, і тоді люди стали б добрими, чуйними та ширими.

От якби я стала чарівником, то одним рухом руки стерла б з лиця Землі наркотики, алкоголь, цигарки, а замість них виростила фруктові сади, щоб усі вдосталь отримували вітаміни, споживали завжди натуральні соки й росли б сильними та розумними. Я зробила би так, щоб не було землетрусів і цунамів, війн та атомних аварій, щоб у всьому світі панував мир та злагода. Щоб діти жили не в дитячих будинках, а з мамою й татом, щоб у кожного була сім'я.

Якби ж я була чарівником!
Діана ФРОЛКОВА,
учениця НВК «Консоль»
м. Сімферополь

«ПОЗЛІТАЛИСЯ ДРУЗИ-ТУРИСТИ – РОМАНТИЧНІ НАТУРИ ЗЕМЛІ!»

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

**Про організацію зльоту:
Велотуристи всіх країн – злітайтеся!**

Саме року спорту і здорового способу життя присвячений Перший відкритий зліт велотуристів Федерації спортивного туризму України (президент ФСТУ Анатолій Матвієнко), який успішно пройшов 15-20 травня цього року на Львівщині. Базою зльоту став оздоровчий табір «Росинка» відділу освіти Жовківської РДА. Табір розташований у селі Зіболки в 25-ти км на північ від Львова. Директор табору – відомий турист, веломандрівник Лука Павлюк, на зльоті був одним із заступників голови оргкомітету. Ще одним заступником виступав не менш відомий турист з Польщі, командор Міхал Рачинський, який є ініціатором цього грандіозного вело-заходу. У команді організаторів бували туристи, керівники велоклубів Олександр Мякушко, Теодор Олач, Роман Гулянич, Мирослав Теслюк, Анатолій Яремчишин, Іванна Пахлюк, Олена Войтович, Остап Павлюк, Андрій Парамонов, Михайло Малкуш, Ольга Беркій, Станіслав Корягін. Очолював зліт Тарас Пахлюк – голова комісії велосипедного туризму ФСТУ, член президії ФСТ, турист і шанувальник ідеї здорового способу життя. «Зірковий» склад організаторів Першого велозльоту на цьому не закінчується. Своїм патронатом та участю засвідчили підтримку заходу Юрій Майборода – начальник управління з фізкультури і спорту ЛОДА, Степан Цюлковський – голова Жовківської РДА, Володимир Соколов – віце-президент ФСТУ, Тарас Блистів – президент Львівської ФСТ, Михайло Біляк – директор Яворівського національного природного парку, заслужений природоохоронець України. В один із днів зльоту в табір завітав голова Львівської ОДА Михайло Костюк.

Зліт задуманий і проводиться з важливою метою: подальший розвиток велотуризму в Україні, сприяння формуванню здорового способу життя, поглиблення контактів між велотуристами України та світу. Серйозними завданнями зльоту були пропаганда та популяризація велотуризму, як форми активного відпочинку і потужного засобу зміцнення здоров'я, виховання патріотизму, формування свідомості людини щодо повсякденного ведення здорового способу життя; перевірка та підвищення рівня технічної та тактичної майстерності велотуристів; обмін досвідом організації відпочинку на велосипедах; знайомство з історією, культурою та природою Львівщини.

Загальне керівництво та проведення зльоту здійснила Федерація спортивного туризму України в особі комісії з велотуризму ФСТУ і комісія з велотуризму Львівської ОФСТ. Серед співорганізаторів проведення зльоту є управління з питань фізкультури і спорту ЛОДА, Жовківська РДА, Жовківська міська рада, оздоровчий табір «Росинка», Яворівський національний природний парк, Львівська обласна контрольно-рятувальна служба, Клуб велотуристів Жовківщини ім. Михайла Дем'яновича, Клуб велотуристів – друзів природи «Рух». Медійну підтримку надавали газети «Спортивка», «Відродження», «Яворівщина»; ТРК «Люкс», Львівське обласне ТБ (12 канал), Західна інформаційна корпорація «ЗІК».

Про учасників:

«Всі дороги ведуть в «Росинку!»

Близько ста учасників і гостей зльоту мали гарні можливості перебування на базі, де було все зроблено для зручності проживаючих: покращено водопостачання, вдосконалено освітлення, облаштовані майданчики. Всі були задіяні в цікавій та розмаїтій програмі велотуристського свята. На зліт прибуло

12 українських команд та по одній з Росії та Польщі. Україна була представлена велосипедистами з Луганська, Запоріжжя, Дніпропетровська, Івано-Франківська, Севастополя, Сімферополя, Кіровограда, Вінниці, Одеси, Харкова, Києва і, звичайно, Львівщини.

Цей Перший велозліт мав статус відкритого, тому гості з-за кордону були очікуваними і радо прийнятими.

Росію представляв велоклуб «Пенза» (керівник 80-річний Микола Платов). У Галичину з великими пригодами приїхали дві симпатичні велосипедистки, дві пані Олени: Богословська (працівник культури) та Водзік (медик). Вони захоплено розповідали про гарні враження від усього, що побачили в Україні. Про те, що їм все сподобалося і усе було цікаво! Росіянки взяли участь в усіх конкурсах і змаганнях, проїхали всі маршрути, а в конкурсі туристської пісні посіли друге місце, розділивши його з польськими колегами.

Якщо з Росії прибуло тільки двоє велотуристів, то з Польщі – 17! Команду очолює Міхал Рачинський: людина, віддана розвитку і популяризації велосипедного туризму. Це, звичайно, дуже скромно сказано, тому що внесок пана Міхала в справу велотуризму надзвичайно вагомий. І Перший велозліт – це також його заслуга. Ось що каже сам Рачинський про цю історичну подію: «У минулому 2011

році з 1 до 4 вересня в селі Рибному на Івано-Франківщині проходив чемпіонат України з велотуризму. У мене зродилась думка зробити міжнародний зліт велотуристів саме в Україні. Мою пропозицію підтримали колеги Тарас Пахлюк, Володимир Соколов, Тарас Блистів. Одразу ж обговорили і вирішили, що все має проходити на Львівщині. А база зльоту буде в «Росинці». Першу таку зустріч вирішили назвати не міжнародною, а відкритою, щоб команди з інших держав по можливості взяли участь. Так і сталося! Сьогодні ми в «Росинці», у Луки Павлюка, в таборі, який є чудовим місцем збору».

Третьою відзначити активність пана Міхала у Польщі, де він провів широку рекламну кампанію велозльоту в Україні. Більше того, ще у лютому він приїздив до Києва на засідання президії Української федерації спортивного туризму, де її учасники вирішили, що Україна має вступити у Європейський союз велотуризму (UEST). Вже 17 березня в місті Порто (Португалія) відбулась Генеральна асамблея (загальні збори) UEST. Тарас Пахлюк надав на розгляд асамблеї пакет документів, де була заявка від ФСТУ на вступ комісії з ВТ у європейську велосипедність. У цей же день було ухвалено позитивне рішення щодо поданої заявки і комісія з велотуризму ФСТУ стала членом UEST. Більше того, українським велотуристам було запропоновано прийняти в себе Європейський тиждень велотуризму в 2015 році. Тому Перший велозліт українських велокоманд за участі велосипедистів з-за кордону став першим кроком до міжнародної велозустрічі!

манд за участі велосипедистів з-за кордону став першим кроком до міжнародної велозустрічі!

Про особливих гостей:

«Нас сюди привів велосипед!»

Ними були президент Європейського союзу велосипедного туризму (UEST) П'єр Розі та віце-президент і засновник UEST Жан-Поль Ля Моньє. Союз ВТ Європи дає можливість своїм учасникам презентуватись в інших країнах, показувати свою культуру, спортивно-туристські досягнення, налагоджувати спілкування і ділові контакти. Власне, спілкування є основним пунктом, головною метою діяльності UEST, який має проекти для людей різного віку і різної велоідготовки, адже саме велосипед тут є тим елементом, що об'єднує однодумців навколо спільної ідеї.

П'єр Розі задоволено констатував той факт, що всього за два дні вдалося владнати великий проект і Україна зможе прийняти Європейський тиждень велотуризму. «Сьогодні, тобто 20 травня, узгодили дату майбутньої міжнародної велозустрічі. Це буде 12-19 липня 2015 року. І місце також узгодили: околиця Жовкви – комплекс «Клен». Все чудово! Ми не сподівалися такого темпу! Адже ми не знали нічого і нікого, тільки Тараса Пахлюка. Та все виявилось на високому рівні! Ми дуже задоволені зустріччю. І бачимо неймовірно позитивні перспективи».

Жан-Поль Ля Моньє доповнив колегу і поділився роздумами про складові успіху в будь-якій справі і конкретно в організації міжнародних велозльотів. «Має бути правильна державна політика і фінансування. А ще готовність приймати нові проекти, нові контакти. Коли Україна ввійде в європейську спільноту, вона зробить перший – важливий – крок: налагодить спілкування...»

За словами французьких гостей, уже на цьогорічному липневому європейському тижні з велотуризму, що пройде в Іспанії, буде оголошено про Міжнародний велозліт-2015 в Україні. Будуть розповсюджені програми, інформаційні буклети. Керівники UEST зробили свій прогноз на майбутню зустріч велотуристів: «У 2015 році на Міжнародному велозльоті

буде 600 учасників! З них – 400 – французії!»

Що ж, будемо чекати!

Про мрії і сподівання:

«Ми це можемо!»

Президент Львівської обласної федерації спортивного туризму Тарас Блистів висловив міркування щодо наслідків вступу України в UEST: «Популяризація велотуризму в Україні стане масштабнішою. Наші велосипедисти матимуть вільний рух європейськими веломаршрутами, зможуть приймати європейців у себе, переконливо доводячи, що наша держава прогнозована, зріла європейська країна».

Віце-президент ФСТУ Володимир Соколов (м. Київ) у дружній розмові наголосив, що головним завданням Першого велозльоту є можливість показати представникам UEST Україну велотуристичну, продемонструвати можливість для проведення міжнародних велозустрічей, конкретно – запланованого на 2015 рік Міжнародного велозльоту. Тому Перший відкритий велозліт має стратегічне значення і вже показав, що ми можемо братись за таку справу. Представники UEST оглянули туристсько-відпочинковий комплекс «Клен» біля Жовкви і пересвідчилися, що учасники майбутнього зльоту зможуть жити в готелі, в наметах, у своїх кемпінгових автомобілях. Є все необхідне для їх розміщення, налагоджена інфраструктура: електромережа, туалети, душеві. Після спілкування з обласною і місцевою владою були підписані меморандуми про згоду на проведення Міжнародного велотуристського зльоту.

Про три П:

«Погода, програма і переможиці»

Травнева погода потішила розмаїттям: перепади температури, то сонце, то дощ, і вітряно, і тихо... Та хіба це може вплинути на справжнього велотуриста? Все приймається і сприймається! Програма зльоту виконується, учасники беруть участь у конкурсах та змаганнях, проходять запропоновані маршрути, радіють знайомствам і спілкуванню! Зліт не переслідував спортивні мети, тому в основі були велотуристи наперед визначеними і маркованими трасами, конкурси та велотуристські змагання на коротких дистанціях за спрощеними умовами.

ЗЛІТНА – 2012

Музика Павла Савчука
Слова Віри Олеш

Як над Жовквою вечір згасає,
Іскра-зірка у небо летить.
То в «Росинці» вже ватра палає,
І гітара співача звучить!

Позіталися друзі-туристи
Із далеких і ближніх доріг.
Іскри ватри все вище і вище!
Чути пісню і радісний сміх.

Тут зішлись туристи відомі –
Романтичні натури землі!
У «Росинці», як в дружньому домі,
Біля ватри лунають пісні.

Як над Жовквою зорі засяють
Маяками надії і мети,
Біля ватри туристи співають
Про дороги, що мріють пройти.

Учасники зльоту мали можливість вибору трас, які проходили мальовничими дорогами Жовківщини, Кам'яно-Бузького, Буського, Яворівського та Пустомитівського районів Львівщини. П'ять днів зльоту пролетіли швидко і цікаво! Відкриття проходило на площі Ринок у Жовкві, а закриття – на базі зльоту, у таборі «Росинка». Закриття було цікаве тим, що перше стало... нічим! Ватра палахкотіла, іскри летіли в небо і перетворювались у травневі зорі, лунала гітара... Все, як у пісні, що перемогла у конкурсі на крашній музичний твір туристської тематики. Пісню презентувала велокоманда благодійного фонду «Еко-милосердя» з Соснівки.

Переможців інших конкурсів журі розподілило таким чином: у конкурсі-змаганні «Велокурс» перше місце завоював Максим Євченко з Запоріжжя; у «Фігурному водінні велосипеда» та конкурсі «Черепашка їзда» переміг Максим Іванків зі Львова; у «Тріалі» кращим був запорізький велосипедист Олексій Родіон; у краєзнавчому конкурсі перемогу святкував Збігнев Павлік з Польщі. Усі переможці були нагороджені спеціальними кубками, медалями, грамотами, призами, пам'ятними сувенірами. Отримали нагороду і найстарший та наймолодший учасники зльоту: львів'янка Діана Рипка (1999 р. н.) і польський веломандрівник Станіслав Радомські (1934 р. н.). Та найбільшою нагородою всім учасникам була ця кількадедна зустріч, веломандрівки містами і селами, відвідини Крехівського монастиря під час прощі, холодний дощ у Львові, смачна каша з присмаком диму, пісня під гітару, сподівання на нові велозустрічі...

Ніхто не скаржився на примхи погоди, не нарікав на дороги, не критикував незручності... Більше того, весело долаючи шлях і конкурси випробування, всі стверджували, що така зустріч однодумців, як Перший велотуристський зліт на Львівщині – це можливість загартуватись, познайомитись, здружитись, пізнати рідний край і самого себе!

Журі також співає!

Бібліотеку «Кримської світлиці» поповнила подарована письменником із Закарпаття Мирославом Дочинцем книга «Многії літа, благії літа», яка за рейтингом «Книжка року-2010» увійшла до списку найпопулярніших видань України. Пропонуємо увазі читачів уривок з цієї книги і запрошуємо до нашої «Світличної» бібліотеки!

(Продовження. Поч. у № 14-23)

ДОРОГА І ПУТЬ

Мене питають: чому ви не схилисте молодих бути щирими українцями, любити рідну мову, шанувати свої традиції, відвідувати церковні церемонії?

Відповідаю: я схилию їх до того, щоб були щирими людьми, берегли чистоту слова, шанували людяність і не звертали з дороги до Бога. Бо як бути тому, хто в подорожі, в лікарні, в тюрмі? Коли немає нічого рідного, ні до кого обізнати і церковні куполи далеко? (І я так жив, і не один рік).

А коли людина запопаде більшого, то менше її саме собою диткнеться. Очі ведуть ноги. Голова вказує очам дорогу. А серце показує Путь. Хто це матиме, той вибере сам, яким йому бути і як чинити.

ГРОШІ

Як ти до них, так і вони до тебе. Бо гроші ведуть тебе, а не ти їх. Їх тобі дається стільки, скільки тобі треба. Якщо ти зрілий, то це зрозумієш. Якщо ні, то й у великому багатстві будеш бідним.

Грошам знайте лік. І місце. Гроші складайте лицем догори — до вашого лица. Від більших папірців до менших, які мають лежати згорі. І не «давть» гроші. Ви своє робіть, а гроші нехай роблять своє. Вони, як і люди, люблять волю. І як люди, кого полюблять, того будуть триматися.

УСМІХАЙТЕСЯ

Усміхайтесь. Якщо придивитися — світ весь час усміхається до нас. Якщо ви цього не помічаєте — ви не усміхаєтесь світові. Усміхайтесь! Якщо не обличчям, то серцем.

Коли ми народжуємось, то плачемо, а всі сміються. Коли помираємо, інші плачуть. Отже, нам залишається сміятися.

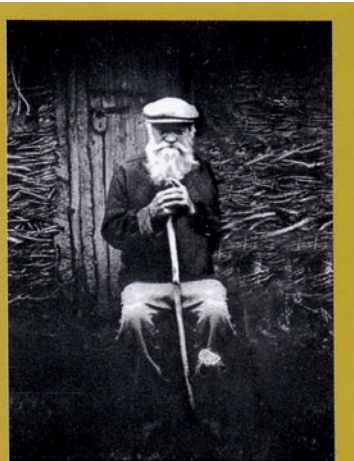
ТВОЯ ЦІЛІСТЬ

Прости трьєдиної цілості — тіла, духу і серця. І живи в ній твердо і радо. Не ламай себе і не подвоюй. Ні в праці, ні в бажанні, ні в помислі. Бо ти не гадина — і розсічені кусні тіла й душі не відживуть.

Прости собі цілості. А отже, — будь у єдності з собою. Будь одним, а не різним. Будь одному вірним. Будь з одними до кінця, а не з різними — коротко.

Будь з одним, бо в ній є все те, що і в інших, і тільки — для тебе.

В цьому твоя цілість. Твоя цілісність. Зернина, що впала на землю, повітря не шукає.

**МНОГІІ ЛІТА.
БЛАГІІ ЛІТА**
Заповіти 104-річного
карпатського
мудреця -
як жити довго
в здоров'ї,
щасті і радості

КРАСИВЕ І КОРИСНЕ

Все тобі можна. Але не все потрібне. Все тобі дозволяється, але не все корисне. Вибирай не те, що хочеться, а те, що потрібно. Я не закликаю тебе вибирати лише корисне. Таке життя буде пісним. Я, приміром, з корисного і красивого частіше вибираю красиве. Серце бере гору над розсудом.

**ПЕРШЕ СЛОВО ВРАНЦІ — ГОСПОДУ!
ВИРІВНОЇ ДУШУ**

Безнастанно вирівнюй свою душу. Внутрішнім спокоєм вирівнюй, гарним настроєм, добрим помислом, порядністю стосунків, гідними справами і, звичайно, молитвою чи духовними роздумами.

Душа людська крихка. І взагалі людина дуже крихка. Це слід завжди пам'ятати, коли одне чекаєш від людей, а дістаєш інше. Коли хочеться їх судити; коли не бачиш від них удачності; коли сам себе не розумієш, боїшся своєї слабкості. Але такі ми є в Господа. І такими він приймає нас.

ВЕСЕЛІСТЬ НА ГОДИНУ

Алкоголь худих висушує ще більше. Повних ще більше повнить. У здорових забирає здоров'я. У хворих — життя. Сильних утомлює, а від слабких відбирає останні сили. Сумних звеселяє на годину. Розумних робить дурними, а дурним здається, що вони розумнішають. Але це різновид безумства. Невин-

них алкоголь робить винними, а вільних — невольними.

То пити чи не пити?

НАВЧИСЯ ОБМЕЖЕННЮ

Не відмовляй по можливості іншим, але відмовляй собі. Бо все життя — це відмова від чогось. Аж до останньої відмови під цим небом — від усього. Навчися обмеженню і побачиш, скільки непотрібного і обтяжливого відпаде. І обновишся. Бо порожне новим наповнюється.

Коли під гнітом тягарів не знаєш, що скинути з себе, перше, що скинь, — гордоші. Все інше поступово само впаде. І не буде що втрачати.

МОЛОДИЙ ДІДО

Не раз я чую: ми вас пам'ятаємо дідом уже сорок років. І завжди однаковим. Як це вам удається? Їм кортить почути секрет одним словом і одразу, і щоб це було доступне кожному.

І тоді я кажу: буряки! Їжте щодня червоні буряки. Бодай скибку.

Добре й квас буряковий пити. Дуже помічний від кров'яного тиску. У 3-літрову банку вкинути 3 накраєні невеликі бурячки, ложку цукру і залити холодною водою. На сьомий день квас готовий. Пийте вранці й увечері.

НЕ ШУКАЙ СЛАВИ

Не шукай слави — і вбережешся. Бо прославляючи себе, втрачаєш себе. Якщо втратиш славу — не сумуй. Доля оберігатиме тебе ліпше, ніж раніше.

Я не прославляю нікого з людей. Зате не стомлююся прославляти яблуко, огірок, ягоду, хліб, росу, криницю, сонце, яке завжди зі мною. Пташину, що співає чомусь для мене. Пса, який відданий мені святою вірністю.

СЛУХАЙ ЛЮДЕЙ

Слухай людей — і все, що треба, почувеш. А якщо сам чогось не можеш зрозуміти, розкажи це іншому, другому, третьому — і побачиш, що розуміння прийде. Добрий слухач допоможе підняти його зі споду твого серця.

Завжди знайдеться чим поділитися з кимось. А якщо немає нічого, то залишається гарне слово.

МИ — ПІЩИНКИ РІКИ ЧАСУ

День нинішній цінуй більше, ніж завтрашній. І так щодня. Бо тільки те твоє, що дістав ти сьогодні, в оцю мить.

Рости, піднімайся з кожним днем. Піднімайся, як сик по дереву.

Чим більше праці ти ушлінюєш у своєму житті, чим більше роботи, зусилля і пізнання, тим воно довше — життя. Не марнуй часу, втискай у нього корисний і радісний труд.

Воду пий зі скляного, а краще з глиняного посуду. Перед тим, як випити, потримай горнятко двома руками, щоб вода «впізнала» тебе і дала тобі твоє.

Потерпаєш від високого тиску! Не гріши! Не бреш! Не зазри! Не

зраджуй!

Для тривкого чоловічого здоров'я раджу спати одному в ліжку і бажано одному в кімнаті. І не в тісній білизні.

Бджолина матка навіть з вулика вилетіти не може, коли наїдається вдосталь. Щоб вивести рій, бджоли починають її мало годувати. Вона скидає вагу і стає на крила.

В розквіт своєї імперії римляни їли один раз на день, вино розбавляли водою. А в пору її занепаду — чотири рази і вино пили замість води.

Не пускай пусто за вітром своє тепло. Велика ватра швидко горить і обпікає. А мала і в попелі жар береже.

Ніколи не думай, що сієш у пустий чи неродючий ґрунт, що твій плід не зійде, затопчється. А якщо і вродить, то скористаються ним інші, а не ти. Просто сій, бо так належить тобі, котрий ходить по цій землі. Бо й ти — насінина, кінута з Неба.

Навчися споглядати мудрий спокій природи — і сам будеш спокійним і мудрим.

Неважливе забувай, витісняй його з пам'яті важливим.

Не струджуй себе. Всієї роботи й так не переробиш, а сили надірвеш. Працюй до першого поту і спочивай. Добре, коли робиться з охотою. Якщо робота не йде, знайди інше заняття. Потім повернешся до роботи. Бо навіть інструмент, буває, кориться роботі. А що вже казати про людину.

Говори завжди правду і пам'ять твоя буде не втомливою, свіжою. Життєвські турботи виснажують. Турботи духовні наснажують.

Все, що прекрасне довкола тебе, — твій насущний хліб душі.

Зустрів людину — порадуй її. Бодай теплим поглядом. І сам зігрієшся.

Якщо очі і вуха в тебе відкриті вдень, то вночі, уві сні, можеш щось важливе побачити й почути. Але спи безтурботно, глибоко, солодко.

Нічого не слід боятися, крім страху. А отже, й боятися нічого не треба, бо лякає нас більше сам страх, а не те, від чого він виникає.

Пам'ятайте: щодня — не менше, ніж півгодини фізичної праці чи інших тілесних зусиль. Це наш відкуп за подарований день. Добре, коли ця праця чи вправи — на землі. Земля це зацінить. Земля тримає тих, котрі її тримаються.

Будь м'яким, щоб не зломитись. Будь твердим, щоб не зігнути.

Дуже добре для очей дивитися на вранішнє сонце.

Хочеш довго жити — частіше дивися на зелену траву, на ріку, на гарних жінок. Не відмовляйся від жінки ні в якому віці. І це подовжить твій вік і сповнить його теплом.

(Продовження в наступному номері)

СКІЛЬКИ КОШТУЄ ДИТИНСТВО?

Упродовж 2011 року в Україні народилося 502 тисячі 595 дітей. Виплати ж сім'ям при народженні дитини порівняно з 2009 роком зросли удвічі. Про це повідомив віце-прем'єр-міністр України — міністр соціальної політики Сергій Тігіпко на прес-конференції в УКРІНФОРМІ.

Уряд знайшов «достатньо серйозні гроші», аби допомогати родинам при народженні дитини. Зокрема, якщо у 2009 році за першу дитину виплачували 12 тис. 240 грн., то зараз — 27 тис. 330 грн. За другу дитину — 25 тис. грн. у 2009 році та 54 тис. 660 грн. у 2012-му. А народжена третя дитина у 2009 році «коштувала» 50 тис. грн., зараз — 109 тис. 320 грн.

«Безумовно, це достатньо великі гроші, які допомагають родинам підтримувати дітей та стимулюють народжувати нових українців», — підсумував віце-прем'єр.

* * *

В Україні спостерігається тенденція зменшення кількості дітей-сиріт: якщо у 2009 році їх було понад 100 тис., то зараз — 95,5 тис. Про це повідомив віце-прем'єр-міністр України — міністр соціальної політики Сергій Тігіпко на прес-конференції в УКРІНФОРМІ.

Нині стратегія Мінсоцполітики України спрямована на перехід від інтернатної форми виховання до сімейної. Наразі у сім'ях виховується вже понад 77% дітей-сиріт.

«У 2009 році в сімейних формах перебувало 81 тис. 283 дитини, а у 2012 р. — 73 тис. 570 дітей. Але 21,5 тис. сиріт досі проживають в інтернатах. Тож ми вважаємо, що це дуже серйозне завдання для всіх політиків, аби вирішити цю ситуацію», — заявив віце-прем'єр.

С. Тігіпко також додав, що уряд збільшив виплати на дітей-сиріт. Зокрема, у 2005 році допомога на дитину до 6 років становила 1 тис. 114 грн., зараз — 1 тис. 822 грн., з 6 до 18 років — 1 тис. 402 грн. у 2005-му і 2 тис. 268 грн. у 2012-му відповідно.

* * *

В Україні проживає 79 тис. 493 матері-героїні, які виховують 51 більше дітей, — повідомив віце-прем'єр-міністр України — міністр соціальної політики Сергій Тігіпко.

За словами С. Тігіпка, радова допомога для таких матерів нині становить 10 тис. 730 грн. «Я пам'ятаю ті проблемні часи, коли держава мала заборгованість перед матерями-героїнями, але нині жодної заборгованості немає», — додав віце-прем'єр.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ЧЕРВЕНЬ
15

1775 р. — за наказом Катерини II російські війська під командуванням генерала Петра Текелі зруйнували Запорізьку Січ.

1830 р. — у Севастополі почався «чумний бунт» матросів, придушений незабаром військами.

1834 р. — відкрито Київський університет.

Народився:

1941 р. — Іван Миколайчук, український кіноактор, сценарист, режисер, письменник. Зіграв 34 ролі в кіно, написав 9 сценаріїв, мав дві режисерські роботи.

«Я не знаю більш національного народного генія... До нього це був Довженко», — казав про Миколайчука Сергій Параджанов.

16

1848 р. — у Львові засновано культурно-просвітницьку організацію «Галицько-руська матиця». Основною метою організації було проведення просвітницької та видавничої діяльності, а також розви-

ток шкільництва на західно-українських землях.

Народився:

1906 р. — Зиновій Книш (псевдонім Богдан Михайлюк), український громадсько-політичний діяч, письменник, публіцист, перекладач з есперанто.

Помер:

1578 р. — поляки стратили Івана Підкову, козацького гетьмана.

17

День медичного працівника. День батька.

Почали його святкувати в Америці. Жінка на ім'я Сонора Смарт, в заміжжі Додд (Sonora Smart Dodd), у 1909 році в церкві під час служби, присвяченої Дню матері, подумала про те, що після смерті матері її і ще п'ятьох дітей виховував батько Вільям Джексон Смарт.

Сонора хотіла, щоб її батько знав, яка він особлива людина для неї, як вона його любить і цінує. Адже її батько жертвував усім, щоб виконувати всі свої батьківські обов'язки і був в очах його донь-

ки наймужнішим, неогоїстичним і люблячим чоловіком.

Сонора звернулася до місцевої влади з пропозицією заснувати нове свято, її підтримали і збиралися влаштувати святкування 5 червня — в день народження Вільяма Смарта, але часу на підготовку не вистачило, і свято було перенесено на 19 червня. Незабаром свято стало популярним і в інших містах штату.

Отже, День батька з'явився як вияв любові та подяки, які донька присвятила своєму батькові. Троянди — квіти Дня батька: червоні носять, якщо батько живий, і білі, якщо батько помер.

1876 р. — Міністерство внутрішніх справ Росії заборонило друкувати книги українською мовою.

18

1637 р. — запорожці і донці здобули турецьку фортецю Азов.

1709 р. — зруйновано Чортмильську Січ.

1917 р. — незважаючи на заборону військового міністра Росії Олександра Керенського, у Києві розпочав роботу 2-й Всеукраїнський Військовий з'їзд, у роботі якого

взяло участь близько 2500 делегатів з усіх фронтів, флотів і флотилій. З'їзд ухвалив важливі постанови про детальний план українізації війська. Головою Українського генерального військового комітету переобрано Симона Петлюру.

1939 р. — відкрито пам'ятник Тарасові Шевченку на його могилі в Каневі.

Народилися:

1681 р. — Феофан Прокопович, український теолог, письменник, поет, ректор Київської академії.

1928 р. — Сергій Плачинда, український письменник, прозаїк, публіцист, критик, член Спілки письменників України (1960), автор «Словника давньоукраїнської міфології» (1993), монографічно-пошукових книг «Міфи і легенди Давньої України» (2006), «Лебедія. Як і коли виникла Україна» (2005), «Як українські міфи по світу розійшлися» (2009), згідно з якими історія українського народу починається від часів Мізинської стоянки (XX-XV тис. до н. е.).

Помер:

1993 р. — Іван Гончар, український скульптор, історик,

графік, маляр, етнограф, лекціонер, заслужений діяч мистецтв УРСР (1960), народний художник УРСР (1991), Лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Шевченка (1989).

20

Померли:

1895 р. — Михайло Драгоманов, публіцист, історик, філософ, економіст, літературознавець, фольклорист, громадський діяч.

1964 р. — Сергій Литвиненко, старшина Армії УНР, скульптор, автор пам'ятника на могилі Івана Франка.

21

1768 р. — гайдамацькі загонами Максима Залізняка та Івана Гонти визволили Умань від польської шляхти. Кульмінаційний момент Коліївщини. Супроводжувався масовим вбивством, за різними оцінками від 12 до 20 тисяч мешканців міста та біженців із його околиць (євреїв, поляків, українців-уніатів), відомим як «Уманська різанина».

1971 р. — розкопує курган Товста могила, український археолог Борис Мозолевський знайшов славновіснуну скіфську пектораль.

Народилися:

1890 р. — Петро Франко, український письменник, командир авіазагону УГА.

1897 р. — народився Юрій Кондратюк (справжнє ім'я — Олександр Шаргей), український вчений-винахідник, один із піонерів ракетної техніки й теорії космічних польотів. Автор так званої «траєкторії Кондратюка», якою подорожували на Місяць космічні кораблі «Аполлон».

Померли:

1653 р. — Маруся Чурай, легендарна співачка та поетеса.

1860 р. — Микола Маркевич, український історик, етнограф, фольклорист, поет і композитор. Основна наукова праця — 5-томна «Історія Малоросії» (1842-1843), в якій викладено історію України від найдавніших часів до кінця XVIII ст. Етнографічні праці: «Збірник малоросійських пісень» (1840), «Південноруські пісні» (1857), «Звичай, повіря, кухня та напої сучасних малоросіян» (1860). Тарас Шевченко присвятив Миколі Маркевичу вірш «Бандуристе, орле сизий».

ЖИВ СЕРЕД ГІР І З КАМЕНЮ ТВОРИВ

Від ударів молотком твердий камінь здригався, дзвенів, ставав піддатливим, немов глина, набував під стекою форми квітки, виноградної лози, птаха, людської плоти. У цьому творчому процесі, від шматка гірської породи до об'ємного зображення — статуї, погруддя, барельєфа способом витісування, вдосконалювався як скульптор Ільмі Аметов, загартовувалася його душа, а серце билосся в унісон зі своїм кримськотатарським народом і всіма перипетіями його перебування в депортації, національно-визвольного руху та повернення на рідну землю до Криму. У серпні 2011 року у віці 64 років воно зупинилося.

Коли родина зробила фотографії більшості створених ним пам'ятників, встановлених у різних місцях Криму, України та Росії, оформила їх в єдину експозицію, яку було розгорнуто у виставковій залі Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, навіть друзів, які добре знали його мистецький доробок, вразило побачене:

— Як же багато він встиг за своє життя зробити!

Ільмі Аметов народився в місті Каттагун Самаркандської області Узбекистану. Місцеві краєвиди — арики, по яких тече вода, бавовняні поля і тополі з дитячих років переживалися на його малюнках з Кримом. Про нього часто розповідали внукові дідусь і бабуся. Рідний для них Таракташ (нині Дачне) поблизу Судака, гори, Чорне море і корабель були для них талісманами, сімейною реліквією.

Як нащадок людей гір Ільмі обрав професію, пов'язану з художньою обробкою каменю. Закінчивши Бакинське художнє училище, працював у реставраційних майстернях Баку і Краснодарського краю.

Його перша скульптурна композиція — постать солдата, вирубана ним з граніту, заввишки 3,5 метра, встановлена у 1974 році як пам'ятник загиблим у Великій Вітчизняній війні воїнам в одному з вірменських сіл.

Робота з каменем — важкий фізичний труд, від якого болять руки. Та ще важче митцю було змінювати стереотипи людей, переконувати, що стела чи інший монумент повинні бути саме такими, а не іншими, враховувати в історичній топоніміці півострова паралельно з новими і старі географічні назви. У Старому Криму, де жив спочатку І. Аметов після переїзду в 1987 році з сім'єю на батьківщину предків, він детально вивчав залишки зруйнованої мечеті Бейбарса, жалкував, що не можна її відновити, а знайшовши розбиті чаші джерел у східній частині вірменського монастиря Сурб-Хач, власноручно реставрував їх, немов чайний сервіз.

У 2000 році спільно з Асоціацією кримськотатарських працівників освіти «Мааріфчі» («Просвітитель») І. Аметов розпочинає один зі своїх найбільших проєктів — створення в'їзних знаків із збереженими довоєнними кримськотатарськими назвами населених пунктів і пам'ятних плит для встановлення на місцях поховань та інших святилищ кримських татар, які в роки депортації занедбали чи зрівняли з землею. Камінь для них, як і для інших своїх робіт, використовував лише білий кримський. Вибрав його завжди сам у кількох мармурових кар'єрах у Скалистому Бахчисарайському районі. Постукає по підземній породі молотком, чи немає в ній пор — порожнин між часточками матеріалу, і лише після цього береться її обробляти, вирізьблювати рельєфні візерунки з арабською в'яззю Корану і поминальних молитов. Навіть з найсумнішого, скорботного приводу чи кризь алегорію тюремної решітки в його орнаментах «проростає» виноград, що уособлює в тюркській символіці життя.

Такі в'їзні знаки, частина яких виготовлена з вапняку і бетону, встановлено в Судаку, селах Дачне і Сонячна Долина поблизу нього, Журавки Кіровського, Тікілі-Таш Бахчисарайського районів та інших. Жертвам депортації присвячені меморіали і пам'ятні стели з граніту, мармуру і бетону в Судаку і селищі Кольчугіне, а загиблим у роки Великої Вітчизняної війни — в Сонячній Долині та смт. Щетбетівці Феодосійського району. Для свого першого пам'ятника цього типу І. Аметов сам зібрав знайдені людські останки в одну могилу і сказав:

— Віднині ще одним святим місцем у Криму буде більше.

Встановлювали їх за всіма канонами мусульманської релігії з жертвопринесенням овець. І поїхали до них з того часу як

до азіїв, що в перекладі з кримськотатарської мови означає «святі», родичі, нащадки похованих там кримських татар і паломники з різних місць півострова і всього світу.

— Я сама, коли мені буває боляче на душі, їду до азіїв, — говорить голова асоціації «Мааріфчі» Сафуре Каджаметова. — Вони, як фундаменти духу народу, відновлюють сили, додають упевненості і наснаги у справах. Їх потрібно взяти під охорону держави, щоб ніколи більше не піднялася на них рука вандала.

А так уже сталося торік з пам'ятником, який Ільмі Аметов встановив у 2005 році в селі Ізобільне Алуштинського району, де знаходяться родинні корені його дружини Фатми. Білосніжний красень з каменю на фоні кипарисів смарагдового кольору був розбитий невідомими зловмисниками. Цього року родина за свої кошти виготовила копію пам'ятника, і він знову стоїть на тому ж місці, яке було культовим для кримських татар з давніх часів.

А для встановлення пам'ятника кримському татарину, штабс-капітану Російської армії Ільясю Дайрському, герою Російсько-японської війни 1904–1905 років, якому в 2005 році присвоєно звання Героя Росії, скульптор здійснив авіапереліт на острів Сахалін. Щоб встановити його на місці загибелі мужнього воїна, яке показали японці, пам'ятник спочатку підняли в небо на вертольоті, потім везли на автомобілі, а коли він застряв на болотистій місцевості, двадцять кілометрів несли на руках.

У Сімферополі на площі Советській напроти кінотеатру «Сімферополь» стоїть бюст І. Аметова українському генералу, Герою Радянського Союзу, правозахиснику Петру Григоренку, а пам'ятна плита з його присвятою жертвам Голодомору в Україні розміщена на кафедральному соборі святих рівноапостольних князя Володимира і княгині Ольги Української православної церкви Київського патріархату.

Скульптор любив білий колір і працював в основному з білим каменем. Хто б не згадував його, всім він запам'ятався при зустрічах у місті в білому одязі з проникливим чистим поглядом очей.

— Він жив з великою фізичною і душевною напругою, але думки його були світлі, — сказав заслужений артист України Сейтабла Меметов, який на вечорі пам'яті І. Аметова виконав дві його улюблені кримськотатарські пісні — «В Ялті» та «Мене звуть Сеїд оглу Сейдамет».

Про Аметова-майстра, який опору знаходив на народному ґрунті, що пронизував його струментами творчого горіння, говорили у своїх виступах автор його портрета, яким відкривається експозиція, заслужений художник АРК Рустем Емінов, представник Меджлісу кримських татар Заїр Смедляєв, директор Сімферопольської дитячої художньої школи, заслужений працівник культури АРК Ілля Борохов, поет Іса Абдураман та інші. За внесок у розвиток краєзнавства, історичної топоніміки півострова та відновлення національно-культурної пам'яті народу Всеукраїнський інформаційно-культурний центр нагородив посмертно І. Аметова грамотою, а Кримське вірменське товариство — медаллю Габрієла Айвазовського, які були вручені Фатмі Аметовій.

Майстер залишив у спадок родині своє добре ім'я і різець, який вона не збирається зачохлити і покласти на полицю. Доньки Заріне та Емель — приватні підприємці, внуки — старший Ільхан, студент Івано-Франківського інституту нафти і газу, та молодший Аттіла, якому дванадцять років, беруться реалізувати не здійснену поки що мрію Ільмі Аметова: створення в Судаку музею тюркської скульптури під відкритим небом.

Ільмі Аметов з кожним ударом молотка по каменю твердішим виходив з горнила, здобувши вінець зрілості. Жив так, щоб совість не здушувала горло, а сліди предків не зникли зі згадок людей глибокими тінями. Його скульптурні витвори, як лелеки, що повернулися до свого гнізда, білими крильми здіймаються увись до світла і добра, знаменуючи вірність народу рідній землі.

Валентина НАСТІНА

Пам'ятна плита на кафедральному соборі князя Володимира і княгині Ольги УПЦ КП в Сімферополі

Фатма Аметова

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com

ПЕРЕДПЛАТИТИ «Кримську світлицю» на друге півріччя 2012 року можна у будь-якому поштовому відділенні на території України.

Передплатний індекс — 90269

ВАРТІСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ:

1 місяць — 9,27 грн.;

3 місяці — 27,21 грн.;

6 місяців — 52,77 грн.